

JOCHS FLORALS
DE BARCELONA

EN MDCCCLXXII.

ANY XIV DE LLUR RESTAURACIÓ

FOR L.S.

JOHN T. JOHNS

JOHN T. JOHNS

JOHN T. JOHNS

JOHN T. JOHNS

X

JOCHS FLORALS

DE

BARCELONA

EN MDCCCLXXII.

ANY XIV DE LLUR RESTAURACIÓ.

*Biblioteca
de
Victor Balaguer*

BARCELONA.

ESTAMPA CATALANA DE LLOGARI OBRADORS Y PAU SULÉ,
CARRER DE PETITXOL, 6, DAXOS.

MDCCCLXXII

X

En la estampa de est llibre s'ha respectat en todas las composicions
la ortografia ab que llurs autors las han escritas.

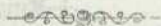
JOCS FLORALS

DE BARCELONA.

CONSISTORI DE MDCCCLXXII

MANTENEDORS

Joseph de Letamendi, *President.*

Manel Angelon.

Wenceslao Querol.

Felix M.ª Falguera.

Fernando Sellarés de Ibora, *Pbre.*

Joan Montserrat y Archs.

Joseph Coroleu, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

SENYORETA DONA MARIA RUBERT.

EX-MANTENEDORS

CONSISTORI DE MDCCCLIX.

Manel Milá y Fontanals, *President*.

VICTOR BALAGUER.

Miquel Victoriá Amer.

JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.

J. LLUIS PONS Y GALLARZA.

† Joan Cortada.

Antoni de Bofarull, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA,

Maria Mondoza de Vives.

CONSISTORI DE MDCCCLX.

† Francisco Permanyer y Tuyet, *President*.

Joaquim Roca y Cornet.

† Marian Flotats y Comabella.

† J. A. Llobet y Vall-lloera.

Joan Manyé y Flaquer.

Vicens Joaquim Bastús.

ADOLF BLANCH, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA,

Elisca Lluch de Reubió.

CONSISTORI DE MDCCCLXI.

Lluís Gonzaga de Pons y de Fuster, *President*.

JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.

† Pau Estorch y Siqués.

Antoni Bergnes.

Joseph Leopold Feu.

Lluís Cuchet.

Manel de Lasarte, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA,

Carme de Bofarull.

CONSISTORI DE MDCCCLXII.

Joan Illas y Vidal, *President.*

MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.

Manel Angelon.

Joseph Coll y Vehí.

Joseph Llausàs.

† Miquel Anton Martí.

VICTOR BALAGUER, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Maria Josepha Massanès de Gonzàlez.

CONSISTORI DE MDCCCLXIII.

† Brauli Foz, *President.*

Terenci Thos y Codina.

Manel Anglasell.

Manel Milá y Fontanals.

† Joseph Subirana.

VICTOR BALAGUER.

Eusebi Pascual, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Senyora esposa del Excel·lentísim Senyor Governador Civil,

EN REPRESENTACIÓ

de S. A. la Sereníssima Senyora Duquesa de Montpensier.

CONSISTORI DE MDCCCLXIV.

† Joan Cortada, *President.*

Celestí Barallat.

Gregori Amado Larrosa.

Miquel Victorià Amer.

† Narcís Gay.

Antoni Camps y Fabrès.

Damàs Calvet, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Victoria Penya de Amer.

CONSISTORI DE MDCCCLXV.

Antoni de Bofarull, *President*.

ADOLF BLANCH.	Francisco Muns.
GERONI ROSSELLÓ.	Damás Calvet.
Lluís Roca y Florejachs.	Víctor Gebhardt, <i>Secretari</i> .

REYNA DE LA FESTA,

Elena Caballier de Roca.

CONSISTORI DE MDCCCLXVI.

Pau Valls, *President*.

Francisco Morera.	Silvino Thos y Codina.
Teodoro Llorente.	Eduart Vidal y Valenciano.
Víctor Gebhardt.	Robert Robert, <i>Secretari</i> .

REYNA DE LA FESTA,

Manuela Luna Mendez de Vigo.

CONSISTORI DE MDCCCLXVII.

MARIAN AGUILÓ Y FUSTER, *President*.

Gayetà Vidal y Valenciano.	Robert Robert.
F. Romaní y Puigdemoglas.	Marian Fonts.
Joaquim Sitjar y Bulcegura.	F. Maspons y Labrós, <i>Secretari</i> .

REYNA DE LA FESTA,

Dolores Llopart de Muns.

CONSISTORI DE MDCCCLXVIII.

VÍCTOR BALAGUER, *President.*

Jascinto Labaila.

Frederich Soler.

Felip Bertran.

Francisco Maspons y Labrós.

Felip Jascinto Sala.

F. Miquel y Badia, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Carme Mercader.

CONSISTORI DE MDCCCLXIX.

ADOLF BLANCH Y CORTADA, *President.*

Eusebi Anglora.

Joseph Roca y Roca.

Joseph María Arnau.

Francisco Miquel y Badia.

Jascinto Verdaguer, *Pbre.*

Pere de Roselló, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Mercè Estrada.

CONSISTORI DE MDCCCLXX.

JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA, *President.*

Salvador Mestres, *Pbre.*

Joaquim Riera y Bertran.

Ignaci Ramon Miró.

Pere de Roselló.

Joseph Puiggari.

Joseph de Palau y de Huguet, *Secretari.*

REYNA DE LA FESTA,

Francisca Nanot-Pernat.

CONSISTORI DE MDCCCLXXI.

Estanislau Reynals y Rabassa, *President*.

Miquel Victorià Amer y Omar.	† Xavier Llorens y Barba.
Joseph d' Argullol y Serra.	Joseph de Palau y de Huguet.
Rafel Ferrer y Bigué.	Joan Montserrat y Archs, <i>Secretari</i> .

REYNA DE LA FESTA,

Antonia Sacanella de Blanch.

MESTRES EN GAY SABER (*)

Victor Balaguer, *proclamat en 20 de Juny de 1861.*
Geroni Rosselló, *proclamat en 4 de maig de 1862.*
Joaquim Rubió y Ors, *proclamat en 3 de maig de 1863.*
Marian Aguiló y Fuster, *proclamat en 6 de maig de 1866.*
Joseph Lluís Pons y Gallarza, *proclamat en 5 de maig de 1867.*
Adolf Blanch y Cortada, *proclamat en 3 de maig de 1868.*
Francesch Pelay Briz, *proclamat en 2 de maig de 1869.*
Jaume Collell y Bancells, *proclamat en 7 de maig de 1871.*

(*) «1.er Adquirirán lo título de *Mestre* los que hayan arribat á guanyar tres premis, en la forma y manera que á continuació se diu, y serán proclamats per lo president en la festa ahont alcansen lo tercer premi.»

«2.º Per los efectos del artículo anterior valdrán los premis així ordinarijs com extraordinarijs fins lo día de la aprobació del present reglament; mes á contar de dit dia en avant sols donarán dret al título de *Mestres* los premis ordinarijs.» *Estatuts per lo bon regiment del Consistori dels Jochs Florals de Barcelona, aprobats en 9 de febrer de 1862.*

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT PREMIS ORDINARIS.

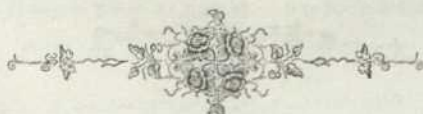
Isabel de Villamartin.	2
MARIAN AGUILÓ Y FUSTER.	3
Thomás Aguiló.	1
Miquel Victoriá Amer y Omar.	1
VÍCTOR BALAGUER.	1
ADOLF BLANCH Y CORTADA.	3
FRANCESCH PELAY BRIZ.	4
Damás Calvet.	2
Antoni Camps y Fabrès.	1
JAUME COLLELL Y BANCELLS.	3
Marian Fonts.	1
Thomás Forteza.	1
JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA.	3
Albert de Quintana.	1
Lluís Roca y Florajachs.	1
GERONI ROSELLÓ.	2
JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.	3
Frederich Soler (<i>Serafi Pitarra</i>).	1
Silvino Thos y Codina.	1
Terenci Thos y Codina.	1
Francesch Ubach y Vinyeta.	2

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT PREMIS EXTRAORDINARIS.

Maria Josepha Massanés de Gonzalez.	1
Victoria Penya d'Amer.	1
VÍCTOR BALAGUER.	2
ADOLF BLANCH Y CORTADA.	1
Antoni de Bofarull.	3
Antoni Camps y Fabrés.	1
Lo Cançoner de Miramar.	1
JAUME COLLELL Y BANCELLS.	1
† Salvador Estrada.	1
Guillem Forteza.	1
Thomás Forteza.	2
Víctor Gebhardt.	1
Joseph Martí y Folguera.	2
Manel Milá y Fontanals.	1
Antoni Molins y Sirera.	1
Anicet de Pagès de Puig.	1
Joseph de Palau y de Huguet.	1
Pere d' Alcántara Penya y Nicoláu.	1
JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA.	1
Lluís Roca y Florajachs.	2
GERONI ROSSELLÓ.	1
JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.	3
Terenci Thos y Codina.	1
Francesch Ubach y Vinyeta.	3
Jascinto Verdaguer, <i>Pbre.</i>	1
Gayetá Vidal y Valenciano.	1

AUTORS

QUE HAN OBTINGUT ACCESSIT.

Victoria Penya d' Amer.	1
Rosa Anaïs de Roumanille.	1
Thomás Aguiló.	1
Miquel Victorià Amer y Omar.	1
Joseph d' Argullól y Serra.	1
VÍCTOR BALAGUER.	3
ADOLF BLANCH Y CORTADA.	2
Antoni de Bofarull.	7
FRANCESCH PELAY BRIZ.	3
Damás Calvet.	5
Antoni Camps y Fabrés.	8
Lo Cançoner de Vilatorr.	1
JAUME COLLELL Y BANCELLS.	1
Joseph Corolèu é Inglada.	1
† Salvador Estrada.	1
Un Fadri de Montanya.. . . .	1
Bartoméu Ferrá y Perelló.	2
Marian Fonts.. . . .	3
Guillem Forteza.	1
Thomás Forteza.	1
Jordi.	3
Manel de Lasarte.. . . .	1
Teodoro Llorente.	1
Joseph Martí y Folguera.	3
Gabriel Maura.	1
Antoni Molins y Sirera.	1
Armengol de Montsech.	1
Joan Montserrat y Archs.	1

Francisco Muns.	1
Pere Nanot-Renart.	1
Mathéu Obrador y Bennassar.	1
Anicet de Pagès de Puig.	2
Pere d' Alcántara Penya y Nicoláu.	4
Ramon Picó y Campamar.	6
Felip Pirozzini y Martí.	1
Fèlix Pizcueta.	2
JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA.	2
Albert de Quintana.	3
Genís Domingo Reventós.	1
Joaquim Riera y Bertran.	3
Lluís Roca y Florejachs.	4
Joseph Roca y Roca.	2
JOAQUIM RUBIÓ Y ORS.	1
Frederich Soler.	1
E. T. de M.	2
Joseph Taronjí y Cortés.	2
Terenci Thost y Codina.	4
Francesch Ubach y Vinyeta.	6
Pere Antoni Ventalló.	2
Jascinto Verdaguer, <i>Pbre.</i>	4
Gayetá Vidal y Valenciano.	1
Miquel Zavaleta.	1
<i>Anónims.</i>	7

ADJUNTS NUMERARIS.

Francisco de Paula Aguilar.	Joaquim Cadafalch.
Plàcit Aguiló y Fuster.	Jaume Manel Calafell.
Pere Aldavert y Martorell.	Alvar M. ^a de Camin.
Andréu Alèu.	Antoni Camps y Fabrès.
Joaquim Almeda.	Joseph Camps y Rafecas.
Joseph Almirall.	Joan Cantarell.
Evarist Alomar.	Timoteu Capella.
Lluís de Alós.	Timoteu Capella y Gassó.
Gervasi Amat.	Joaquim Casanovas, <i>Pbre.</i>
Manel Amell.	Joseph Castellet.
Miquel V. Amer y Omar.	Ramon M. ^a Catá de la Torre.
Ramon Andreu y Serra.	Joseph Coll y Vehí.
Manel Angelon.	Lluís Coll.
Manel Anglasell.	Gonçalo Cortada.
Eusebi Anglora.	Joseph Danés y Bassols.
Joseph d' Argullol y Serra.	Manel Duran y Bas.
Joseph M. ^a Arteaga.	Miquel Elías y Marchal.
Rosendo Arus y Arderiu.	† Pau Enrich.
Andreu Balaguer.	Antoni Estalella y Sivillá, <i>Pbre.</i>
Joseph Balari y Jovany.	Joseph Estrader y Riera.
Celesti Barallat y Falguera.	Felix M. ^a Falguera.
Valentí Basart.	Antoni Fargas y Soler.
Joaquim Batet y Paret.	Francisco Fassant.
Felip Bertran.	Joan B. Fauró.
Joseph Blanch y Piera.	Ignaci Ferrán.
Frederich Bordas.	Joseph Ferrer y Vidal.
Ybo Bosch y Puig.	Francesch Ferrés.
Adolf Brugada.	Joseph Flaquer.
Llorenç de Cabanyes.	Emili Fochs y Odena.

Joan Font.	Xavier Manyé y Fenollosa.
Joaquim Fontanals.	Joan Manyé y Flaquer.
Ignaci Fontrodona.	Lluís de Marlès.
Francisco de Paula Forns.	Jeroni Marquès.
Fortunat Galtés.	Ramon Marquès.
Joseph García Morán.	Francesch Martí y Garriga.
† Narcís Gay.	Francisco Martí y Puig.
Ramon Manel Gay.	Miquel Martí y Sagristà.
Víctor Gebhardt.	Bernardí Martorell y Montells.
Eduart Gibert.	Francisco Martorell.
Eduart Gibert y Riera.	Francesch Masferrer.
Joseph Gomis y Argemí.	Francisco Maspons y Labrós.
Bonaventura Grau.	Marian Maspons y Labrós.
Ignaci Girona.	Frederich Masriera.
Manel Joan Grenzner y Fellner.	Joseph Masriera.
Joaquim Guasch.	Miquel Matarodona.
Angel Guimerá y Jorge.	Francesch Matheu y Fornells.
Joan Illas y Vidal.	Salvador Mestres, <i>Pbre.</i>
Joseph Antoni Jaumar.	Manel Milá y Fontanals.
Frederich Jordá.	Pau Milá y Fontanals.
<i>La Jove Catalunya.</i>	Claudi Mimó y Caba.
Joan Junyer y Ribera.	Francisco Miquel y Badia.
Domingo Lacomá.	Ramon de Miquelerena.
Joseph de Letamendi.	Joseph Miravent.
Claudi Lorenzale.	Ignaci Ramon Miró.
Francisco Llagostera.	Antoni Molins y Sirera.
Manel de Llanza.	Pau Monner.
Rafel de Llanza.	Joan Montserrat y Archs.
Joseph Llausàs.	Joseph Morgades y Gili.
Teodoro Llavallol.	Joseph Murull.
Modest Lleó.	Pere Nanot-Renart.
Joan Lligé.	Joaquim de Negre y Cases.
† Xavier Llorens y Barba.	Ramon Nury.
Rupert Mandado.	Joan B. Orriols.

Joseph de Palau y de Huguet.	Elias Rogent.
Joaquim Palaudarias.	Paulí Roig y Tapis.
Francisco Paradaltas y Dupré.	Francisco Romani y Puigdengolas.
Francesch Manel Patu.	Pere de Rosselló.
Manel M. ^a Pecero.	Felip Jascinto Sala.
Joseph Pella y Bofill.	Francisco Sala y Pou.
Joseph Pella y Forgas.	Joaquim Sala y Martí.
Joan J. Permanyer y Ayats.	Felip de Saleta.
Joan Perpinyá y Pujol.	Marian Sans.
Magí Pers y Ramona.	Pere Santaló y Castellví.
Carles Pirozzini y Martí.	Emili Santamaria.
Felip Pirozzini y Martí.	Primitiu Santmartí.
Enrich Planas.	Joan Sardá y Lloret.
Lluís G. de Pons y de Fuster.	Jaume Serra.
Francesch Ponsá.	Maurici Serrahima.
Fernando Puig.	Pere Serramitjana.
Francisco Puig y Esteve, <i>Pbre.</i>	Domingo Sert.
Lluís Puig y Savall.	Nemesi Singla.
Jaume de Puiguriquer.	Joseph Maria Sirvent.
Joseph Pujol.	Ramon de Siscar.
Albert de Quintana.	Joan Sitjar y Bulcegura.
Jaume Ramon y Vidáles.	Joseph Oriol Solá y Serra.
Isidro Reventós.	Frederich Soler.
Estanislau Reynals y Rabassa.	Esteve Stassen.
Bruno Riambau.	Ramon Sunyol.
Bonaventura Ribas, <i>Pbre.</i>	Joseph Thomás y Bigas.
Bartomeu Ribó.	Esteve Torrabadella.
Pau Ribó.	Antoni Torrents y Torres.
Francisco de Paula Rius y Taulet.	Antoni Torres.
Leopold' Rius de Llosellas.	Manel Torres y Torrents.
Joaquim Roca y Cornet.	Angel Traval.
Lluís Roca y Florejachs.	Agustí Trilla y Alcover.
Joseph Roca y Roca.	Simeó Tuyet.
Joseph Rodoreda y Santigós.	Francesch Ubach y Vinyeta.

Jaume Ubach y Vinyeta.	Gayetá Vidal y Valenciano.
Hermenegildo Urrejola.	Enrich Xavier Vidal.
Jaume Urgell.	Joseph Vilar.
Agapit Vallmitjana.	Joseph Vilarrasa.
Venanci Vallmitjana.	Isidro Vilaseca, <i>Pbve.</i>
Pau Valls.	Joseph Vilaseca.
Faustí Vancells.	Francisco de Paula del Villar.
Andreu Ventosa.	Jaume Vinyas.
Alvar Verdaguer.	Pere Nolasch Vives.
Emili Vergara y Gelada.	Joan Viza y Martí.

ADJUNTS FORANS.

Salvador Busquets, (*La Garriga.*)
Joseph de Rosselló, (*Id.*)
Joan Baptista Ferrer, (*Gerona.*)
Ferrando Sellares de Ibora, *Pbre.* (*Olivella.*)
Joseph Lluis Aguiló, (*Palma de Mallorca.*)
Thomás Forteza, (*Id.*)
Bartomeu Ferrá y Perelló, (*Id.*)
Gabriel Maura, (*Id.*)
Pere d' Alcántara Peña y Nicoláu, (*Id.*)
Miquel Peña y Mut, *Pbre.* (*Id.*)
Ignaci Bach, (*Vich.*)
Antoni d' Espona y de Nuix, (*Id.*)
Francisco de Febrer y d' Armentera, (*Id.*)
Jascinto Verdaguer, *Pbre.* (*Vinyoles.*)
Francesch Cortès, *Pbre.*

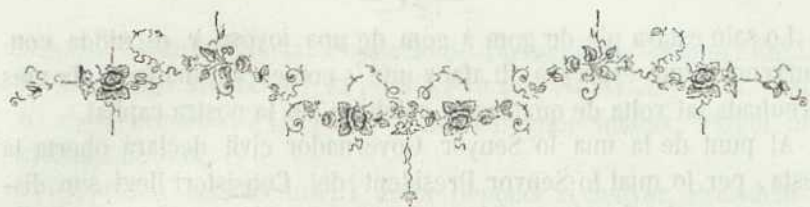
ADJUNTS HONORARIS.

Excma. Diputació provincial de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Gerona.
Excma. Diputació provincial de Tarragona.
Excma. Diputació provincial de Lleyda.
Excma. Diputació provincial de les Balears.
M. I. Sr. Rector d' esta Universitat literaria.
M. I. Sr. President de la Acadèmia de Bones Lletres.
LOS MESTRES EN GAY SABER.

ACTA DE LA FESTA.

ACTA DE LA FESTA.

ACTA DE LA FESTA.

N la ciutat de Barcelona á la una de la tarde de la v dia-
da del mes de Maig, del any
del naixement del Senyor
MDCCCLXXII, dins la gran
Sala de contractes de la Llot-

ja, fôu celebrada la solemne festa anyal dels Jochs
Florals de Barcelona, XIV d' ençà de llur restau-
ració.

Present hi estavan, en corporació ó per llurs
representants, la Diputació provincial de Barcelona,
la de Gerona, l' Ajuntament d' esta ciutat, lo Sr. Rector interino de la
Universitat ab una comissió del *Claustre* de la meteixa, y moltes al-
tres corporacions artísticas, científicas y literarias, que juntament
ab lo Consistori y l' honorable Cors d' Adjunts omplian lo gran ta-
blado hont sota un magnífich dosser se veyá 'l trono destinat á la
Reyna de la festa, entremitj de la cadira del president del Consistori
y de la del Senyor Governador civil de la provincia, que era qui
presidia l' acte.

Lo saló estava plè de gom á gom de una joyosa y escullida concurrència, que esperava ab afany que 's començás una festa, la mes preuhada tal volta de quantas se celebran en la nostra capital.

Al punt de la una lo Senyor Governador civil declará oberta la festa, per lo qual lo Senyor President del Consistori llegí son discurs assenyalat de número (I) en lo present volúm; y després d' ell, sa memoria (II) lo sota-escrit Secretari, abdós en conformitat á la consuetat estatuida.

Tot seguit per indicació del Senyor President fou desclosa la carpeta que havia de fer conèixer lo nom del autor á qui pertocava la **FLOR NATURAL**, (consistent en un *Lilium Martagon* L, present com sempre del Senyor Joseph Martí) resultant ésser en FREDERICH SOLER, conegut pel popular pseudònim de *Serafi Pitarra*, qui rebé de mans del Senyor President lo premi d' honor y cortesía, y acompanyat de dos dels Senyors Mantenedors aná á oferirla á la Senyoreta Dona María Hubert y Garçon, la cual fou per tant anomenada Reyna de la festa.

Lo Baster del Esquirol (III), que aixís se titolava la poesia premiada, fou llegida ab general aplauso per lo Senyor Mantenedor En Manel Angelon.

Seguint la consuetat de la festa, per ordre del Senyor President fou obert lo plech del nom del autor premiat ab l' ENGLANTINA D' OR, per la poesia que tenia per títol *La Jornada del Bruch*; (IV) resultant ésser En FRANCESCH UBACH Y VINYETA, qual composició fou tot seguit llegida per lo Mantenedor Senyor Montserrat ab gran picament de mans del auditori. En PERE DE ALCÁNTARA PENYA de Palma de Mallorca y En FELIP PIROZZINI Y MARTI foren després proclamats autors de las poesías *La Naixença d' en Jaume I d' Aragó* (V) y *Lo Comte Bara* (VI) premiadas respectivament ab lo primer y segon accessit.

PREMIS EXTRAORDINARIS.

Guanyá la MEDALLA oferta per la Excmá. Diputació provincial de Gerona En JOSEPH MARTI Y FOLGUERA de Reus, ab sa poesia *Alvarez* (VII), llegida per lo poeta catalá Senyor Roca y Roca ab gran aplauso de tots los concurrents.

La JOYA de la Exema. Diputació de Tarragona la obtingué En ANTONI DE BOFARULL per sa poesia *Fructuós en las Arenas ó 'l màrtir de Tarragona*, (VIII) que va llegir l' autor mateix, essent molt aplaudit de tots.

Després d' esta lectura, l' autor demanà al Senyor President la venia pera dirigir quatre paraulas al públich, y concedida, digué lo següent:

«SENYORS: La Corporació mes respectable de la provincia de ahont jo só fill havia ofert un premi al que cantás un fet que hagués succehit en són territori; y en la Historia del mateix, cap n' he trobat mes gran, ni mes digne que l' escullit pera mon treball.

Vól dir que, al concórrer, la patria m' ha convidat y la religió m' ha inspirat.

Donchs bè: ingrát fóra si jo no tornás á la religió y á la patria lo premi que per causa de una y altre he obtingut.

Aquest medalló de plata y or, costejat per la Exema. Diputació de Tarragona, jo l' oferesch, aquí, solemnement, á la imatge de la Mare de Déu de Misericordia, que vigila y 's venéra en lo Camp, y es especial advocada y patrona de la vila de Reus, de ahont jo só fill.

Al cumplir aquest acte no 's crega que 'l faig per vanitat, que poch fruyt me donaria, ni aconsellat de ningú, ni menos, may, pera donar gust á ningú: lo faig per mí y pera mí. Jo sé perque 'l faig, y Déu també.»

La MEDALLA oferta per la Exema. Diputació provincial de Lleyda l'obtingué en F. CORBELLÀ Y RAMOS (1) per son *Romanç novament tret del tercer siti que sufri la ciutat de Lleyda l' any de 1646* (IX) que va llegir lo ja citat Senyor Roca y Roca, emportantsen moltíssims d' aplaudiments.

L' accessit d' aquest premi tocá á En JOSEPH MARTI Y FOLGUERA, ja anomenat, per sa composició: *La gran defensa de Lleyda* (X).

Oberts los plechs que contenian los noms dels autors de las tres

(1) Posteriorment á la festa lo Consistori rebé un ofici d' en FRANCESCH UBACH Y VINYETA, dessus dit, ab lo qual acredita y prova esser seu lo premi extraordinari, adjudicat á aquest pseudónim.

novelas que obtinguéren accésit al premi ofert per l' Ateneo Catalá, resultaren ésser de la titolada *Las Orfanas de Mare*, En JOSEPH ARGULLOL Y SERRA de Manresa; y del CARAGIRAT lo ja citat Senyor Martí y Folguera. Lo plech corresponent al autor de la novel·la *Lo Coronel d' Anjou* no portava cap nom.

Tots los autors premiats reberen lo séu premi de mans de la Reyna de la festa, llevat d' En Pere Alcántara Penya y En F. Corbella y Ramos que no 's presentaren després d' ésser tres voltas cridats en alta veu.

Tot seguit foren cremats los plechs que contenian los noms dels autors no premiats, y lo Mantenedor En Vicens Wenceslao Querol llegí lo *Parlament de gracias* (XI) als qui havian honrat la festa ab la sua presencia.

Llavors alsantse lo Senyor Governador civil, president de la festa, dirigí en breus y sentidas paraulas una cordial felicitació als poetas premiats, anyadint que tenia ordre de S. M. lo Rey, de ferli saber tot seguit llurs noms pera donar á tots una prova de són real apreci, acabant per dir á tots los poetas que havian concorregut als Jochs Florals d' enguany:

*Dejad que repita las palabras del Sr. Presidente del Consistorio :
L' any vinent, en semblant diada, tornau tots, no feu pas falta.*

Després de lo qual doná per acabada la festa.

La cobla de músichs del Ajuntament que abans de començar la cerimònia y en l' entremitj de la meteixa havia estat tocant peces escullidas de compositors catalans, tocà la *marxa* del Rey en Joan, al anarsen las Autoritats, las Corporacions y 'ls Mantenedors.

Lo Mantenedor President,

Joseph de Letamendi.

Lo Mantenedor Secretari,

J. Corolen.

I

DISCURS

DEL SENYOR PRESIDENT

JOSEPH DE LETAMENDI.

Excel·lentíssim Senyor :

SENYORS : Perque volém, perque podém, perque nos omple d'alegria l'ànima, conservém los cataláns la honesta consuetut de reunirnos un cop cada any, en aquest temps de universal esflorescència y dins d'est lloch d'exemplaríssims recorts, pera celebrar una festa essencialment catalana: festa á la qual s'aplega lo més reviscolat del nostre literari planter, lo més crescut dels nostres actuals poetas, lo més florit de nostras gallardas damas, lo més granat dels nostres pensadors, tot baix lo patrocini del Concell de Barcelona y de las Diputacions de Catalunya y presidit per la Vostra Excel·lència; símbol del llas suavíssim que ja fá sigles nos uneix ab la nostra benvolguda Espanya.

Y á fé, Excel·lentíssim Senyor, que si ben de bon grat us oferím la presidència formal en esta festa aném á dir doméstica, no es pas per sol lo fet de cortesia, ó per lo mэр impuls d'acatament sino per altra rahò més fònda encara y més plausible, assò es, que en la vostra condició de Governadòr civil hi veyém colcom de catalana essència; puig aixís com la soga que amarra la nau en terra, nò per fèr-la

cautiva, sino per lo pacífich tráfech y lo profit comú de terra y nau, tè un cap nuat á l'argolla del moll y lligat l'altre del bastiment en la proa, així matèix vos, Excel·lentíssim Senyor, com verdadera amarra que sòu de la nostra unitat política, si teniu lo cap subordinat al Estat, devéu tenir y teniu lo cor identificat ab la provincia. Per aquesta rahò, donchs, perque una meytat de la vostra essència política es catalana, vos mirém com de casa. No sòu, nò, per nosaltres del ornament moral d'aquest salò postísca pèssa, sinò que hi sòu la personificació de l'esperit nacional, á tots comú, que aquí se 'ns apareix y que, possehit de un altíssim sentiment de conservació, joyòs s'encanta contemplanthi la vida, la salut, la fortaleza de Catalunya, d'aquest utilíssim membre de son propi cós.

Y puig tot això es cert, permés me sia d'esclamár ab tota la viril tendresa de mon cor català: ¡Germans mèus, ja enguany es arribat lo dòls moment d'entregarnos á la vida de familia! No tot ha d'ésser tráfech y anar y venir en forasteras relacions; no tot ha de consistir en lo conreu de la llengua castellana ni en lo de las cent d'altras que 'l comers ab francésos, alemánys, inglésos, italiáns, turehs, grèchs, danésos, suèchs, russos, nort-americanés y demès obliga al nostre cada jorn més il·lustrat país á cultivar. Los pobles, com las familias, experimentan, de tant en tant, un cert cansanci de viurer ab los altres y pe'ls altres, y llavors trovan inefable plaher, descáns dolssíssim en aquell reculliment de la vida íntima que refá las forsas morals, fortifica 'l caràcter y nudreix los més nobles sentiments.

Y en bona veritat creyém, y ningú deixar podrà de regonèixer que Catalunya es pu bèn sóbria en la satisfacció d'una necessitat tan llegitima. Qui, dels trescents xeixanta cinch dias que l'any tè, ne dedica trescents xeixanta quatre á la prosperitat nacional, guardántse'n tant sóls un pera recullirse dins sa propia conciència, delectarse dins son propi cor y pèndrer alé per confirmar lo restant de sa existència ab novas honrosas gestas, no dona certament motiu pera que d'egoista ó capficat se 'l moteiji. Lluny, donchs, est Consistòri de presentarse ab ánimo apocat á defendrer's de las críticas y las malas voluntats de que 'ls Jochs florals poden ésser objecte y á sincerarse dels deslleals intents que un jorn á tant noble institució fòren acumulats, deu proclamar bèn alt y sens pòr de res ni de ningú, que puig los Jochs florals ván pe'l camí del bè á conseguir lo fi honest que Dèu senyala á la naturalèsa catalana, llur existència y llur esplendor deuen plàurer á tothom y sobre tot al govern espanyol, de qui nos es

mòlt grat véurer que 'ls aplaudeix y 'ls fa plassa, regoneixèntse lo primèr interessat en que tant laudable institució persistesca; puig que sa mort, si fòs natural, provaria que Catalunya 's decandeix, y aixó al govern no li convè pas, y si fòs de má irada, de má gubernativa, provaria que 'l govern se torna iních y aixó encara li convè mòlt ménos..... Mòlt ménos, sí; puig que contra las llegítimas expansions de la naturalésa, aixís física com moral, no hi pòden gaire los despótics empenyos, per qual rahò observám que 'ls governs tiráns sólen morir com los fogonistas imprudènts; d'un reventamènt de caldèra. Fà ja alguns anys, un cért govern que, en sa mania centralisadòra, tantost li aná com no n's introduhí un interventòr dintre de cada casa, decretá la prohibició de las comedias escritas en catalá..... y avuy, al cap de tèmps, lo nostre Teatre subsisteix, proporcionánt á centenas de familias lo pa y á mòlts de milers recreació y esbarjo, mèntrés que aquell govern ha desaparegut sèns romándrer de sòn decret mès que l'eco de la homèrica rialla que tots al llegirlo llansárem. Tal es la sort que Dèu reserva en l'ordre moral á la injustícia; sort consemblant á la que en l'ordre físich esperár podria una pirámide que pretenguès tenirse punta avall per llarga estona. En aquest món, lo que no pot durár, no dura. ¡Benehida sia, donchs, la fé, benehida l'esperansa que, inspiradas per lo poder del bè, nos mouhen á tractar ab caritat á aquells que 'ns oprimeixen! Caritat justa, moralment parlánt, puig que prou flagèll tènén los malvats ¡pobres! en serho.

Per totas aquestas soberanas rahòns, lo Consistori d'enguany, que prén per norma lo principi de que la fòrsa moral es la fòrsa de las fòrsas, puig es mès poderòsa que la pòlvora y mès irresistible que tots los exércits del món, se sènt ab prou ánimo per' abordar de plé á plé la qüestió de la vera naturalésa dels Jochs florals, serénament tractada, ab lo dòble objecte de contribuir á consolidar lo regoneixemènt del drèt d'existència d' esta noble institució y aconsellar á sos aymadòrs que s'afanyen en despullarla d'algunas cosas que pòden haber estat fonamènt racional de crítica, per adornarla d'altras que, mès conformes ab son verdader esperit, pugan captarli las vóluntats mès esquerpas.

Siamhí, donchs.

Aixís pe'ls amichs com pe'ls enemichs déu ésser admés com una veritat indisputable que 'ls Jochs florals son l'expressió de l'esperit de provincia. Ara, donchs, bè; admésa aquesta basa, tothom déu convenir en que restrényer l'expressió d'un sentiment real, qualsevulla que sia, constituheix teóricament un absurdo y prácticament un desatino. Qui vulla suprimir los ¡ays!, déu acabar ab los dolòrs; qui pretenga ofegar las riallas, déu matar las alegrías. Lo que realment existeix busca sèmpre fèr la seva; á la curta ó á la llarga ahònt hi ha foch hi ha fum, ahònt hi ha aygua hi ha respiralls y gotèras.

Qui, donchs, abolir intènte las manifestacions d'una cosa, déu aniquilar la cosa mateixa; y essent aixís, jo pregunto; si encara que insensát, seria materialment possible prohibir ab decrets los Jochs florals ó escombrarlos, com qui diu, d'aquest saló per mès impolítichs mèdis ¿fòra per cas possible matar lo sentiment catalá, de qui, segons tots convenim, sòn l'expressió espontànea?—Nò.—Y aquest es lo terrèno ferm en lo qual est Consistòri desafia totas las críticas pasadas y possibles, fortificantse ab las armas de la sana rahò darrera los inespugnables murs que li ofereix la mare Naturalésa.

Per tot arréu ahònt hi ha pluralitat de criaturas humanas, náixen los sentiments d'afinitat social per sí mateixos com las herbas olorosas naixen sèns artifici dins lo bosch; y bè aixís com de diversas menas en lo bosch natural las herbas s' apareixen, aixís també en lo bosch social variáts brotan los sentiments d'afinitat, y ab tal riquesa que, tant bon punt un nóu interès moral naix entre un grupo d' hòmens, allí tot d' una hi creix un nóu sentiment. ¡Maravèlla causa véurer com dins d'un test tant xiquet, com es lo còr humá, hi arrele tant bè de Deu d' humans afectes!

Si dins d' una familia lo jorn es arribat d' un pler ó d' un dol, prompte un definit sentiment á tots los mèmbers d' ella lliga; llurs llágrimas sòn de familia; de familia sòn llurs alaríts de goig; lo suáu calòr de l' amistat pot entonar aquell quadro; mes l' assumpto, l' interès, la causa, los mèdis, lo fi, ne sòn doméstichs.....

Habéu tingut, quants m' escoltáu, plers ó dols de familia?

Donchs, si n' habéu tingut,..... estém entesos.

Si un personatge il·lustre dóna s' ànima á Dèu, los sèus conciutadans senten sa mort de singular manera, ab bèn distinta forma de com la senten los demès hòmens que d' ella n' han esmént. « *Bressol del mal-lograt varó,* » s' compláu en anomenarse sa ciutat nativa y cada volta que un dels fills d' ella, trepitjant llunyanas terras, sent

parlar ab entusiasme d' aquell son preclar conciudadá, lo cór li experimenta aquella certa dòlsa esgarrifansa que constrènyént lo fòndo del pit, s' exprèm per las palpebras en llágrimas d' orgullòsa tendresa.

¿Recordáu, quants m'escoltáu, si alguna vegada eix sentiment de ciutadania vos ha conmogut? Fills de Vich, sabéu lo que sentiú quánt se us parla d' En Balmes? Fills de Puigcerdà, sabéu lo que sentiú quánt se us parla d' En Piguillem? Fills de Sallent, sabéu lo que sentiú quánt se us parla d' En Torres Amat? Fills de Reus, sabéu lo que sentiú quánt se us parla dels Bofarulls?....

Donchs, si tots ho sabéu ,..... estém entésos.

Si en una guerra de nació á nació la bandera dels nostres guanya la victoria, ¡quins himnes patriòtics no arrenca lo sentiment nacional á nostres pits! quinas protèstas al mitj del cívich goig, d'olvidar tota dissensió de partit, tota malvolensa entre los nats dintre d'est clós polítich qu'en dihém Espanya!

Recordáu, quants aquí sòu, l' efecte que 'ns produhí la nova de l' entrada de las tròpas nacionals á Tetuán? ¿Teníu present aquell burgit dels carrers, aquell rebombóri dels atabals, aquell retruny dels canòns, los cants, las músicas, l' inquiet ondeig dels domassos, l' incessánt esvoletéch dels gallardets y l' infantina alegria ab que tots los espanyols nos abressábam en la via pública, com si tots fòssem antiachs companyons per llarchs anys separats?.....

Donchs, si ho teníu present,..... estém entésos.

Si un dia possible fòs que 'ls sèrs conscients qu' en Marte, Vénus, Júpiter, Saturno y demès planetas pot Dèu habér criat per benehir-lo, concertássen ab nosaltres y tot de reunir un gran congrès, á fi de reconéixernos mútuamènt llurs habitants y véurer quin es d' entre 'ls satél-lites del Sol lo qui mès crescuda civilisació tragina, y en aquell certámen de tal solemnitat fòs per acàs la rassa nostra la qui obtinguès lo premi ¿no comprenéu qu' en aquest Món no n' s entendríam de feyna, disposant unas festas terráqueas ahont, esborradas en un tancar y obrir d' ulls totas las nacionalitats, resoltas totas las diferèncias de casta, unificats tots los interessos, veuríam fòndrerse tot lo género humá á la dòlsa alenada d' un sentiment de llinatge, com del Nort los colossals grumulls de glas se fònen al suáu calòr del Sol d' estíu en un mar flúit, sèns alts ni baixos, ni cantells ni duresas?.....

Donchs, si tal comprenéu,..... estém entésos.

Y si, per fi, vingues un jorn en que la veu Divina, atravessant

l'immensa polsaguèra de mòns qu'emboyra los espays, cridès á residència á tota criatura capàssa d'entèndrer son reclam, al objecte de qu'en bona lluyta 'ns disputèssim un premi ofert á qui mès probas d'amòr sabés donar al Etern Pare y, per gran sort, un fill de qualsevulla planeta del nostre sistema solar se l'emportás,..... ¿no imaginéu quin desgabell de càntichs faría vibrar l'éter nostre nit y dia y quin bè de Dèu de Festa major, quin portènto de Jochs florals no s'havia de celebrar per remembrança cada centuria en lo Sol, en eixa capital dels nostres estats planetaris, en eixa Barcelona de nostra cósmica província, y quin desfèt de reconeixèmets y osculacions de pau y germandat, ventura y gloria, entre las raras y per extrèm diversas criaturas que de tota procedència concorreguèssen á aquell indescriptible aplech? ¿No ho veyéu tots aixís? ¿No vos diu l'imaginació en eix cas il·lusòri, com ans lo cor us dèya en casos reals, que tinch rahò de sobra?

Donchs, si l'esperit doméstich, l'esperit civích, l'esperit nacional, l'esperit humanitari, constitueixen fets tant positius que per ells podèm admètrer l'esperit transcendent, sisquera com á concepte fantástich ¿no es ferse 'l cego ó serho de naixensa empenyarse en negar la positiva existència del esperit de província, que tè com cadascú dels altres las suas rahòns històricas, geogràficas y fisiològicas d'existència y persistència? ¿Cal mès pera regonéixer com un fet natural, com un dato empírich, la realitat d'est sentiment, cal mès que tenir vista en l'entenimènt y bona fé en lo còr? ¡Ah! Malaventurats los qui de l'una ó de l'altra d'eixas duas prenas faltats estiguen; perque los fets reals, los fets empírichs són de mal governar, no aguantan injusticias, no comportan l'escarni: són com los trèns de vapòr, no s'aturan per ningú y, á qualsevulla que interposat en la via s'empenye en negarlos ó en fern'he mófa, li passen pe'l demunt y l'esclafan.

Y nò's pretenga, per art de sutilesa, fèr créurer á ningú que l'sentimènt de província sia incompatible ab lo sentiment nacional; puig que, com lo sentir no ocupa lloch, pòden bèn bè encabirse dins la casa pairal del cor de l'home tots quants afectes són esperit engendre, sèns que jamay entre ells nasca mesquina lluyta. Y aixís observém que quánt algun fort estímulo ne sobrexcita un, llavors tots los demès callan, com possehits de la discreta mira de no robàrli lo vigor del ànima, ja que llavors lo necessita tot. Per aixó quánt se 'ns mor algun propi, sembla que tot se 'ns torne sentiment de fa-

milia; quant l' enemich assetja nostra vila natal, sembla que tot se 'ns torne sentiment cívich; quant lo despotisme polítich s' entronisa, sembla que tot se 'ns torne sentiment de província; quant l' independència patria s' véu amenassada, sembla que tot se 'ns torne sentiment nacional; y no obstant, sols ho sembla, puig que á tot' hora l' home de còr mantè en potencia tots eixos sentiments d' afinitat y molts y molts d' altres que la vida social li inspira ab marvellòsa facundia.

Es donchs un fèt real l' esperit de província y podèm y devèm mantindre'l viu, ab tal que dins nostra consciència probat sia qu' est sentiment es laudable; per qual objecte es cosa essencialíssima fèr clara distinció entre l' esperit de província, sentiment vital, y lo provincialisme, passió verdaderament suïcida.

Tant oposats sòn aquestos dos afectes com la dignitat y l' orgull, la valentia y l' insolència, la emulació y la enveja. L' esperit provincial es un afecte gran, pur, sà, discret, seré, fecundo: lo provincialisme es una passió mesquina, confusa, malaltissa, torpe, frenética, y tant sols apte per engendrar fatuitats, sostenir antipatías y esfonsar en lo ridícul á aquells mateixos que d' ella viuen dominats. L' esperit de província es un dels grans motòrs d' una civilisació real y positiva; lo provincialisme es la clavilla que traba la roda del progrés. ¿Sabéu que pretènt lo provincialisme? Pretènt, tancant los ulls á la veritat, que no hi ha en lo món terra millor que la sèva. Y ¿sabéu que vol l' esperit provincial? L' esperit provincial, mirant serenament l' estat real de las cosas, vol treballar perque un jorn sa terra sia la millòr del món.

En tant forta diferència, en tant essencial oposició com la qu' entre ells mostran eixos dos afectes, cal bè la pena de pararhi compte, no sols perque eixa distinció clara nos tranquilisa sobre la direcció que al nostre sentiment catalá devèm donar, en tant que afecte íntim, sino que també per la conducta que devèm guardar en sas externas manifestacions; y aixís, donchs, ja que la festa d' avuy es d' aquest sentiment l' ostentació més solémne, est Consistòri, al mitj d' ella, plé d' amor per nostra nativa terra, de filial respecte vers lo nostre passat y de pairal sollicitud per l' esdevenidòr, condemna terminant y públicament lo provincialisme, com enemich lo més terrible dels Jochs florals y de la llur nobilíssima tendència.

Ara ja, donchs, sabènt bè de qué parlèm, qué volèm, qué defensèm sots lo nom d' esperit de província; tractantse, com se trac-

ta, d'un sentiment que no sols es positiu sino també laudable, cal fèr observar qu' est esperit tè sa rahò de existència y sa lley natural de resistència, que 'n sòn la marca y contramarca de sa perfecta legitimitat.

Quant á lo que pertoca á la rahò d' existència del esperit provincial, es tant clara rahò y tant práctica, que sols un enteniment emboyrat per una erudició teorética la pot desconéixer. Si 'ls hòmens fòssem merament sèrs espirituals, tots seríam uns, puig que tots sòm iguals en quant á las potèncias de l' ànima; mes comsevulla que estém composts d' ànima y de cós, resultém tots diversos per las desiguals resistèncias que náixen de la terra, mare de nostres ossos, mare de nostras carns, mare de la sanch de nostras venas, mare que ab tant várias qualitats com ofereix en los distincts endrèts de sa gegantésca falda, cria diferents las rassas, cria dessemblants los pobles que hi creixen á son calòr.

De tant portentòsa varietat resulta en cada poble un genial característich dins lo qual se contènen qualitats excel·lènts, que súrten de las potèncias de l' ànima còm qui diu per las esclètxas que li presta l' cós, y qualitats viciòsas que resultan de las resistèncias que l' cós oposa á l' ànima. Obligat está, donchs, tot poble, senyòr com es de son lliure arbitre, á dedicarse al conréu d' aquella part de sòn natural que, per rahò d' esser bona, es agradable á Dèu y útil á las demès rassas, trobant al propi temps en esta empresa la millòr correcció de l' altra part que, per ésser defectuòsa, porta perjudici á ell y á tothom. Aixís y sols aixís pot un poble sonar com afinada tecla, de l' Univèrs en la divina armonia.

Nosaltres, los cataláns, sòm lo que sòm, per esta aymada terra que n's fá la vida. Traballantne uns terrossos que n's vénen mòlt car lo pá; tenínt, en lloch de suáu brisa, los subtáts esbufechs de la tramontana, per regadiu desatinats torrents que ó nos fan patir set ó 'ns anègan la cullita y la cabanya, y, per tot espectacle, inmensos xaragalls, ensolsayadas penyas, márges rogénchs, guarnits de mal humorats esbarsèrs y d' esquerpas adzavaras, ramblas aixutas, ser-rals erms ahònt las cabras ab pròu feynas hi troban escardots y gatosas, y, al mitj de tot, Montserrat, grave y magestuòs com ell sol, mes també com ell sol resech y aspre, verdader signe heráldich de la nostra condició, nòs criám los fills de Catalunya, com si Dèu, nit y dia, nos dignès á l' orella: «Tè catalá; aconhortat d' eixa terra; estímala y trabállala si pots; y si no pots, púgas: que per aixó tèn

» voluntat; y en premi de ta victoria en ta lluyta envèrs los elements
» que t' rodejan, tú serás esforsat de cór, recte d' intents, seré d'
» ánimo, madúr de reflexió, curt de paraulas, diligent de mans, sé-
» rio de ton semblant, tendre d' entranyas, rich d' imaginaciò, mes
» no d' una imaginaciò de fullaraca d' il·lusions aigualidas, sinò d'
» una imaginaciò robusta y olorosa com de criatura de secá que Jo
» t' he fet; serás, per últim, fidel ab tos amichs, fera ab los ene-
» michs de ta patria, aymadòr de la Ciència, admiradòr del Art;
» apassionát de l' Industria, moralisát per los mateixos suors que tòn
» pa t' costa, y propéns, ab tot y ésser los turòns de ta terra roca vi-
» va, á sentir, lluny d' ells, aquella negra anyoransa que, després
» de córrer món, te farà retornar á ta patria pera morir dòlsament
» en brassos de tos fills y tos germáns. Aconhórtat, donchs, de ta ter-
» ra nativa; y estimala y trabállala, qu' en serás ben respectat com un
» dels més forts y estimables elements de la nació espanyola..... »

Y aquí teníu, Excel·lentíssim Senyòr, la rahò d' existència de l' nostre caràcter, que viu de la sava que de la terra xupa, y que, circulant per nostras venas, nos infundeix est sentiment d' afinitat provincial al qual devém nostra preclara historia, nostre honrosíssim present y lo dret á l' esperança d' un esdevenidòr, més gloriòs tal volta.

Sí; l' esperança, porque es ley del Univers l' esperansar, y per aixó l' esperit catalá tè, com tot sèr natural, nò tant sòls sa rahò d' existència sinò qu' á més á més sa forsa de resistència, que li fòu imposada com ley. En aquest món cap criatura naix muda; tot tè expressió, tot parla, sisquera per llansar un crit de propia defensa, un alarít de resistencia á la sua destrucció. ¿Sabéu qué diu la pacien- ta enclusa quant resisteix los cops del mall? Donchs diu: « ¡Ey! no m' destròsses! » ¿Sabéu qué diu lo subtil ayre quant la vara de jònch lo fa brunzír? Donchs diu: « ¡Ey! no m' escàmpes! » ¿Sabéu qué diu lo solitari pí quant òsca y esmussa la destal que fereix sas rehi- nòsas fibras? Donchs diu: « ¡Ey! no m' estèlles! » ¿Sabéu qué diu lo tendríssim aucellet quant pessiga los dits del bordegás que sèns pietat l' esclavisa? Donchs diu: « ¡Ey! no m' mates! » ¿Sabéu, final- ment, qué diu Catalunya al Estat cad' any en semblant dia? Donchs li diu: « ¡Ey! no m' ofegues! Mana, goherna, en bon' hora, dins » los límits moráls de ta política jurisdicció; demánam sacrificis de » diners, d' intel·ligència, d' activitat, de sanch, pe' l bè comú; mes » deixam lliure en lo que puch y déch y vull ésserne per mon dret

» natural. » Y sinò, Excel·lentíssim Senyor, ahont aniriam á parar, sí, per virtut d' esta lley, cadascú no cuydés de sa propia conservació en est món d' incessant lluyta del físich contra lo físich, del moral contra lo físich y del moral contra l' moral? ¿Caldria, per ventura, que cada sèr entregués sa propia defensa á son natural antagonista? Si, per exemple, los Reys se fan demòcratas, ¿quí serà realista per compte d' ells? y si l's pobles s' aficionan á las cadenas, ¿quí quàn la llibertat perille, cuydarà d' alzar lo crit de *llibertat*? ¿No es Castella l' autora d' aquell ditxo que diu «*que cada palo aguante su vela*?» Donchs, quede descansada; que Catalunya, per sa part, es prou parpal per tenir ferma la seva vela propia; y endavant sempre en esta naturalíssima lluyta de noble emulació, que Dèu consent, que Dèu vol, que Dèu imposa, y en la qual arribarém allà hont podrém: y ¡campe qui puga!

Veheus aquí, donchs, resumint en breus paraulas tot lo abans dit, que l' sentiment de provincia es, nò tant sols un fet, sino, ademès un fet laudable que proclamár pot, á la llum del mitj dia, sa rahò d' existència y sa lley natural de resistència.

Demostrat tot això ¿caldrà probar que 'ls Jochs florals són d' eix sentiment, nò ja l' expressió de fet (cosa abans convinguda), sino l' expressió més natural y adequada? ¿No fòra bèn ociòsa semblant demostració? ¿Qué més propi pera cantar un poble la sua vitalitat que la sua llengua mare, qu' es la sava de sa terra, l' aròma de sas brisas, lo tò y la llum de són cel? ¡La llengua mare dihéu! La llengua mare es colcom de més que la méra expressió de las ideas: la llengua mare es l' alé de l' ànima, es l' expressió sintética del nostre genial. La boca de l' home es com la boca del canò; dona del' que tè dintre, perque altra cosa no pot ésser; y aixís com lo canò, al estampir, vomita, entre vapòrs, la llum, lo foch y la forsa de la pólvora que s' contè en sa cambra, aixís també l' home, al parlar naturalment, exala per sa boca, emboltas en l' alé del pit, la llum del enteniment, lo foch del sentiment y la forsa de voluntat de l' ànima. La paraula espontànea no tè tant sòls sa lògica: tè sa música: tè son eficas impuls, y en cada llengua fídelment retrata lo grau, la mena, las proporcions, las tendèncias d' eixas tres facultats, dins la rassa que la parla, perque ella es lo esclat naturalíssim de son real sèr.

Cantáu, donchs, trovadors, en llengua llemosina, las gestas dels nostres avis, la fé del vostre pit, la sèns parella hermosura de la donsella aymada, y quants altres objectes encèngan vostre geni, comógan vostre cor: puig que méntres los Jochs florals sian de fet serán de dret, tota vegada que l' debér de viurer naix del fet d'existir.

Cantáu sèns parar, ni menys baixar la veu per res del món; y á qualsevulla qu' en sò de desdeny vos diga que cultivéu un dialecte y nò un idioma, replicáu-li qu' eixa distinció filològica, que dins y tot de sòn terreno donaria mòlt que dir, á res tréu cap dins del fet nostre, puig qu' una mateixa llengua, tal com ella sia, pot valér per idioma ó per dialecte segons la sort política del lloch hònt es parlada y que, en tot cas, lo essencial perque no mória, es no deixar-la morir.

Esforsáu-vos en fèr entèndrer que l' conréu de la llengua catalana no implica la pretensió d' imposarla á ningú directament. Jamay s' es vist, ni en tèmps del dret de conquesta, qu' un poble s' en proposès una per sòls lo pler d' imposar sa llengua al poble vensut. Nò: los pobles pòden comètrer erròrs, mes may criaturadas. La lluyta de poble á poble, tantost armada, tantost de benigna emulació, tè per causa final la sèt de supremàcia, l'afany d'imposició de son caràcter; y, en eixa empresa, la llengua no s' comunica com qui aplica una cosa per sobreposició, sino que s' transmet per influència com qui empelta un arbre; y, si no fòs perqu' est discurs no ho comporta, vos faria sentir lo regust de catalá que lo parlar crioll de las Antillas vá prenent, lo propi que la literatura de segòn ordre d'Espanya, y l' mateix *Diccionari de l' Academia espanyola* en sas progresivas y obligadas concessions, pe 'l sol fet de l' influencia positiva de la nostra superior activitat.

¡ Oh estimables trovadors ! Si tòtas las demès provincias, germanas nostras, tinguèssen, nò Jochs florals, sinò viva la mare d'ells, qu' es la forsa d'esperit provincial que tenim nosaltres y lo vigor social qu' ella nos dona, en ben pochs llustres formar veuriam, per un urdit de Nort á Mitjorn y una trama de Llevant á Ponènt, tal teixit d' influèncias dels diversos llenguatges ibèrichs, que, obligant al castellá á abandonar sòn actual predomini, faria reixir ab general aplauso la vera llengua nacional, l'idioma espontáneo dels habitants d'Espanya; mil vegadas millòr, perque fòra la mès lligítima expressió de la naturalesa hispana col·lectiva ! Llavòrs sí que serian mès dialectes las diferéntas varietats provincials !.... »

Per tant, fills de las Musas, no paréu vostres cants: mes,..... al cantar, prenguéu, si us plau, per norma, las veritats que dels abans esclarits principis déu deduhir tota rahò seréna.

Abans de tot, reflexionáu que d' esta festa l' element literari no'n constituheix lo *fi*, ni sisquera lo *medi*, sino tant sòls lo *modo* de realisar lo dit fi, qu' es presentar al món la fé de vida de la nostra rassa: y que, per consegüent, mala feyna fariám de pretender demostrar que avuy per avuy existím sí, per gran proba., nos posábam á cantar en llengua enmatllevada als nostres avis. Reparéu qu' una cosa es cantar las gestas dels cataláns passats y altra mòlt diferént cosa es cantarlas en lo llenguatge del tèmps en qu' ells visquéren: tant sòls los pobles morts parlan llengua antiquada: los vius la mudan sempre; la mudan com sas plòmas los aucells, á poch á poquét, sèns quedar-ne may nusos y sèns cambiar per sa muda lo sér que n' es vestit: la mudan perque *la viuhén*, si m' es lícit lo terme; y, perque *la vihuén*, son cambi es freqüent. Observáu que Italia, precisament perqu' encara viu, ja no parla com Dante ni com Petrarca; que Fransa, precisament perqu' encara viu, ja no parla com Molière ni com Racine; que Inglaterra, precisament perqu' encara viu, ja escriurer no pot com Spencer y Shakespeare escrivían; que á Castella, en fí, precisament perqu' encara viu, ja ni parlar ni escriurer li es permés en la forma que l's Cervántes y l's Calderòns y tánts altres clássichs de sa hermòsa llengua ho feren.

No cregáu, per aixó, qu' est Consistòri vos aconsella cantar, com se sol dir, *en catalá del qu' ara s' parla*. Próu il·lustrats sòu per no dubtar de que nostre consell es fill de reflexió madura. Enguany, com fá vint sigles, y aquí com per tot arréu, lo llenguatge se 'ns mostra dividit en dos estats ó brassos: l' un, lo vulgar, mòlt usat en las ciutats de mès trafech y compost de runas de la velluria y polsa-guèra de vehinas nacions; l' altre, lo literari, arquitectònicament construhit y sabiament depurat, segons lo gèni del país posat en relació ab la sua época. Féuvos, donchs, cárrech de que *l' nostre amistos consell no pretén que cantéu en catalá vulgar del qu' ara s' parla, sino en catalá literari del qu' ara s' déu parlar*.

Sobre est punt assegurém qu' encara que no tinguéssim de nostra llengua moderns clássichs, y alguns per cert bèn bons, quedarian las ricas y sanas fònts lingüísticas que de totas las planas, concas y montanyas de Catalunya brotan; fònts de bastant doll d' aigua nò sòls pera regar lo jardí de nostra Literatura, sinò encara també pera fer-ne al vehinát oferta dels sobrants de la resclosa.

Aquest treball vosaltres podéu y devéu ferlo: podéu, per vostra il·lustració; devéu, perquè posar á tó un idioma, com l'afinar tot instrument, déu ésser cárrech d'aquell mateix que per professió 'l maneja.

D' aquestas reflexions, fillas, nò del nostre sabér (que bona falta n's fá), sinò del nostre amòr de patria que nos bessa del cór, féu-ne, insignes poètas cataláns, l' estima de que la bondat de són fi las fá mereixedòras. Si vos las afilláu, de tant honròsa feta los mantenedòrs d' enguany se 'n sentirán grats tota llur vida:..... y l' cór me diu que no será perdut nostre consell.

Possehit de goig ab esta dòlsa esperansa, ¿déch acás prosseguir? Nò: res me queda ja que dirvos sino que us llanséu á la palestra.

Acostáuvos, donchs, trovadòrs: veniu: cantáu!

Cantáu trovas d' amòr en esta llengua ab que, delintvos de tendrèsa y sèns mes llum que la celistia, sabéu desde l' torrènt ensisar á la nina que, pit en fora sota la glorieta del elós, transida vos escolta. — Cantáu en esta llengua ab que la vostra mare, tenintvos á la falda, vos revelaba; condensadas com en sa llet sa vida, las sanas veritats del Evangeli. — Cantáu en esta llengua la mès ascética per pregar á Dèu, la mès sevèra pera narrár l' historia, la mès resolta per lo crit de guerra, la mès concisa per los negocis de pau, la mès hermòsa, en fi, perqu' es la nostra!

Cantáu! qu' encara qu' estos Jochs són flòr d' un dia, y mústichs ne caurán los pétalos demá, quedarà depositát dins nostre cor lo pólen fecundant de sos estáms, que sòu vosaltres mateixos; y éll formarà lo germe de novas virtuòsas accions.

Cantáu animats de la vida présent, aghahits á las glorias passadas y ardènts de il·lusiò per nostra esdevenidòra grandesa. No cantéu deturats, no cantéu pas com lo duch, immoble en lo cím d' escrostonada cornisa; cantáu com l' oreneta, tot volánt, tot fent camí.

Cantáu; que mentre hi ha vida hi ha esperansa y la ferma voluntat de viurer es gran recurs pera no morir.

PATRIA, FÉ, AMOR, junts vos aguardan per delectarse altra volta en vostra inspiració. — ¡Oh! Quánt ditxósos sòu de podré dedicar vostra existència á tant poétichs objectes! Mes ¡qué hi farém, si no á tots nos es dat portar tant alt lo vol! — Jo ¡trist de mí! qu' en m' agitada vida no veig res mès que llástimas, no sento mès que gemechs, ni mès que fredas realitats contemplo, me tinch per bèn

ditxòs solsament d' ésser enguany vostre portér. Veníu, atausáuvos ; de bat á bat vos obro lo cancell del palau de vostras glorias ; empero..... deturáuvos , dáume encara un instant. — Puig que prompte jo men torn' á prosseguir mon escabrós y desfregat camí, per may mès reaparéixer dalt d' est puesto tan inmerescut com honròs , á tots , á tots quants m' escoltáu vull fervos un encárrech , que será lo llegat de mon còr catalá :

¡L' any vinént, tal dia com avuy, tornáu!.... ¡no féu pas falta!....

HE DIT.

5 Maig 1872.

II

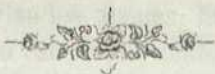

MEMORIA

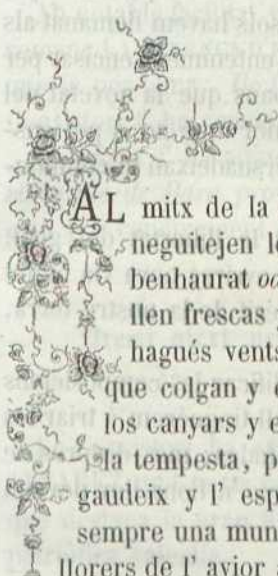
DEL

SENYOR SECRETARI DEL CONSISTORI

EN JOSEPH COROLEU.

Damas y Cavallers :

AL mitx de la lluyta de las passions que sempre y per tot neguitejen lo cor del home, esta institució es un pols y benhaurat *oasis* hont creixen flayroses les flors, hont brollen frescas y armonioses les fonts, com si al mon no hi hagués vents abrusadors que 'ls jardins assecan, arenes que colgan y esterilisan los prats, tramontanes que trinxan los canyars y esberlan les alzines. En va xiula 'l vent y udola la tempesta, pus en esta regió delitosa hont lo cor tranquil gaudeix y l' esperit deslligat s' enlayra, l' amor hi fa naixer sempre una munió de flors que l' umplen de grats perfums, los llorers de l' avior ab llurs brancas venerables li donan plascent ubaga y la Fé hi fa plourer del cel una rosada que 'l refresca y purifica sens treva. Desvanescuda la tristesa, oblidat l' enutx, aixis que 'ns afalaga l' orella la encisadora veu dels trovadors, renáix de sopte aquella tan preuhada unitat de la nostra rassa, aquella germandat estreta que may ha tingut semblant en la terra y que 'n llunyans regions fou sempre maravella y enveja dels pobles estranys.

Nosaltres, á qui 'ns ha escaygut la honra—que ab plaber recordarém tota la vida—d'esser los primers en assaborir est any los fruyts del geni catalá; nosaltres que crehem que en l' art y en les lletres l' es-

tacionament es la mort y 'l convencionalisme són missatger; nosaltres que ab patriòtich orgull estém contemplant de catorze anys en ça eixa nissaga de poetas que cantant las gestas del passat recorda los títols de noblesa del nostre poble, havem cregut que 'l Consistori devia adoptar y fer sentir est criteri al judicar las composicions enguany presentades. Lo progrés fou sempre 'l distintiu de la vitalitat, y nosaltres que no podem, que no devem duptar de la vitalitat dels Jochs florals, creguérem que mes valia que 'l Consistori apareguès als ulls del mon armat d' excessiu rigor, que no pas animat de una indulgencia que 'l suposaria incapàs de compendrer la honrosa missió que pèls aymadors de las nostres lletres li fou confiada.

Hi ha principis sublimes, hònt la discussió no hi cap, al menys, dintre de la nostra institució. En est terrenó, sols havem demanat als poetas lo foch de la convicció que inspira al enteniment encisat per la eternal bellesa; l' ardor del sentiment, abans que la novetat del tema ó la originalitat de la forma, aquell ardor que no 's pot substituir ab frases de convenció que á ningú persuadeixan ni conmouhen.

En lo demés, lo Consistori ha reconegut la llibertat del geni, lloant sòn ardiment, cada volta que l' ha vist ovrirse nova via fugint dels camins trillats, sens oblidar per ço l' esperit de la nostra terra, á qui devem la nostra fesomia moral.

Tal fou la intenció que 'ns guiá al triar y calificar las composicions que foren somesas al nostre estudi. Gran treball tinguérem á triar les millors entre las trescentas dues obras presentades; mes després de molt pensarho y discutirho, havem cregut que 'n bona lley deviam donar lo

Premi de la Flor natural,

com de costum delicat present del jardiner senyor Martí, á la poesia que porta per lema: ¡Fort! y per títol: LO BASTER DEL ESQUIROL, per contenir un pensament complet y original, expressat ab forma nova, ingeniosa y profundament catalana.

Són dignas d' especial y honorífica menció: la poesia titulada Lo

Bell Viure, per la galanura de sòn estil, deslluït á voltas per algunes incorreccions de fàcil esmena, y la titolada Lo somni de Guttemberg per sa filosòfica intenció, encara que peca de difusa. Una y altre tenen condicions per' aspirar á premi, pulidas d' estas imperfeccions.

Premi de l' Englantina d' or.

S' ha adjudicat á la poesia: LA JORNADA DEL BRUCH que tè per lema: *Avans, Ara, Sempre*, per la forsa y vigor patriòtic ab que canta un dels fets mes gloriosos de la nostra historia moderna.

Ab notable facilitat y ab discreció mes notable encara fou escrit lo romanç LA NAXENÇA D'EN JACME 1er. D'ARAGÓ dit «LO CONQUERIDOR», que tè per lema: *Bé fan. Serà com á Deus plaurà*, per lo qual lo Consistori l' ha considerat digne del primer accessit.

Lo segon s' ha adjudicat á la poesia LO COMTE BARA.—*Sia fet d' ell lo que de Bara provat se deu fer*,—per la concisió y energí del estil y 'l coneixement que revela de la época.

Premi ofert per la Diputació provincial de Gerona.

Lo Consistori ha cregut que bè 'l mereixia la composició titolada ALVAREZ que porta per lema: *Dultior est pro patria mori*, per lo bè que destaca la gran figura del héroe al mitx de un cuadro pintat ab patriòtica valentia.

Premi ofert per la Diputació provincial de Tarragona.

Se l' emporta la poesia titolada FRUCTUÓS EN LAS ARENAS, Ó L MÁRTIR DE TARRAGONA.—*Jam non deerit vobis Pastor...*—per lo ben escullit del assumpto, sa fàcil execució y 'l gran coneixement de la llengua que revela en sòn autor.

Premi ofert per la Diputació provincial de Lleyda.

S' ha adjudicat al ROMANÇ NOVAMENT TRET DEL TERCER SITI QUE SUFRÍ LA CIUTAT DE LLEYDA L' ANY 1646, com verdadera-ment ajustat á la relació històrica, de fácil versificació y possehit del sentiment polítich que doná lloch á moltes gestas de aquella época, qual rahó delicadament vindica.

Un accessit s' ha adjudicat á LA GRAN DEFENÇA DE LLEYDA. — *Parva magnis*, romanç sobre 'l meteix assumpto, ben versificat; pero menos ajustat que l' anterior als detalls historichs, y reflectant menos rahó política de aquells aconeteixements.

Premi ofert pel Ateneo Catalá.

Lo Consistori, Considerant que la honorable societat per qui fou est premi ofert posá per condició la de haverse de donar marcada força á la pintura de costums, y tenint en compte la conveniencia de que en est género literari fugen los nostres escriptors de imitar modelos estrangers, quant elements preciosos poden trobar en la nostra terra, no ha cregut poder adjudicar sino un accessit á cascuna de las tres novelas: LAS ÓRFANAS DE MARE, LO CORONEL D'AN-JOU Y LO CARAGIRAT. La primera té bons trossos de pintura de costums; mes necessita gran esmena en l' estil y en alguns detalls de la narració. La segona es interessantíssima, mes no té tan caràcter y sabor catalá. La última se recomana per la energia dels tipos que posa en acció, encara que deixa que desitjar per lo que respecta á la forma.

Molt y molt greu li sap al Consistori el no haver pogut adjudicar premi á cap poesia religiosa; mes ja havem dit que en certs géneros no crehem que 's puga ni 's dega premiar lo mérit del estil, si no l' acompanya una verdadera inspiració. En semblant cas, lo rigor es prova de respecte. Tal fou la rahó que 'ns privá d' adjudicar est premi á poesías per altre part recomendables.

Respecte al premi ofert per la Jove Catalunya, tenim lo sentiment de declarar que, als ulls del Consistori, cap de las poesíes presentades reunia al mèrit literari que reconeix á moltes d' elles la felís interpretació del *esperit novell* que aquella digna societat literaria desitja que 's cante.

No s'ha presentat cap Memoria sobre l'Oratoria sagrada Catalana, optant al premi ofert per l'honorable Prebere Dr. J. C y S.

Lo Consistori déu recordar als escriptors catalans que l'any vinent s'ha de celebrar lo certámen quinquenal pera premiar la mellor obra escrita y publicada en la llengua catalana.

Aquí hauria terminat, si un trist deber no m'obligués á endolar l'alegria de la festa. La mort acava de privar á Catalunya de un dels fills que mes la honravan y estimavan: En FRANCESCH LLORENS Y BARBA. Sento de tot cor que 'l mes humil, lo menos eloqüent dels molts deixebles que avuy ploran sa pérdua, haja de recordar sa memoria devant de un públich tan respectable.

Tots los qui foren guiats pel camí de la ciencia per sa má de mestre, tan segura y tan carinyosa sempre, recordarán sas virtuts y sas lliçons, procurant imitar las unas y aprofitar las altres. Ha mort lo sabi modest, lo catalá de bona mena, l'home de cor senser y clar enteniment; mes han quedat sas obras y son exemple.

IMITAMLO.

HE DIT.

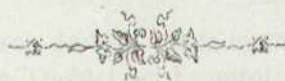
III

Premi de la Flor natural.

LO BASTER DEL ESQUIROL.

LO BASTER DEL ESQUIROL

Exempt de la flor noisierol

LO BASTER DEL ESQUIROL

LO BASTER DEL ESQUIROL.

¡Fort!

— Prop de Vich y á la montanya
Hi ha 'l poblet del Esquirol;
Si quant neva ningú hi puja,
Quant Maig brota hi vá qui vol.

— ¡Au! ¡Au!

¡Au, que us contarè una feta!

— ¿Una feta?

— Si vos plau.

N'hi ha un baster que 'n tè una filla
Qu'es bonica com un sol.
¿Qui no coneix la pubilla
Del baster del Esquirol?

— ¡Lloch! ¡Lloch!

¡Lloch que passa la pubilla!

— ¿La pubilla?

Donchs no 'm móch.

— ¡Ay! quant vá ab son pare á fira,
Si 'n replega d'aymadors!
Arracadas d'esmeragdas,
La soguilla de tres vols.....

— ¿Tres? — Tres.

— ¡Diguéu donchs que déu ser rica!

— ¡Que si es rica!

¡No 't dich res!

Mes, si richs són pare y filla,
Diu que són uns taral-lóts:
Que l' xaruch no pensa massa,
Que la noya pensa poch.

— ¿Poch? — Poch.

Ja ho veuréu ab lo que us conto.

— ¡Vell y tonto!

— Com un sóch.

Díuhen molts que la riquesa
Vá guanyarla fent un tort,
Que per robá' una fadrina
Li ván dar cent unsas d' or.

— ¿D' or? — D' or.

Y com diu que 'n tè una gerra.....

— ¿Las enterra?

— Tè un tresor.

Diu qu' ell vá deixar los matxos
Ab lo bast y 'ls ronsais nous.

¡Ne volguéu de claus de plata!

¡Ne volguéu de picarols!

— ¿Mòlts? — Mòlts.

Massa 'l poble vá pararshi.

— ¿Vá pararshi?

— ¡Oh! ¡Y no ho vols!

D' allavors ensá rumbeja
Lo baster com un senyor;
Per ell un punt val mil lliuras,
Y tè punts quasi per tot.

— ¿Punts? — Punts.

Prou los joves se n' hi mofan.

— ¿Se n' hi mofan?

— ¡Uy! ¡Quíns uns!

Al ser que la fadrinalla
Ja surt de missa major,
Massa veuhen que la filla
Parla ab un qu' al poble es nou.

— ¿Nou? — Nou.

Ja veuréu com ván tramarsho.

— ¿Ván tramarsho?

— ¡Bè 's veu prou!

Lo sèu pare, que li trova,
Li 'n pregunta la rahò,
Y ella diu.... qu' ell.... li demana....
Ahont trovar dos matxos bons.

— ¿Dos? — Dos.

¡Oh! Vá sè una traidoria!.....

— ¿Traidoria?

— ¡Mes no fòs!

Que sòn per robá' una noya
Diuli 'l jove en estant sols;
Lo baster promet donarli,
Dels que tè, los dos mellors.

— ¡Ell! — ¡Ey!

Com que 'l fadrinet pagava.....

— ¡Ah! ¡Pagava!

— Com un rey.

— Al barranch, diguè, deixeulos,
Tant bon punt se ponga 'l sol.

— Vull cent doblas bitllo bitllo.

— Bitllo bitllo y tot ab or.

— ¿Tot? — Tot.

Lo baster ja mitx somreya,

—Ja las veyá

Fent pilot.

Tantost lo sol vá amagarse,
Vinga guarní 'ls matxos bons.

Ja havian surtit del poble

Tan bon punt lo sol fôu post.

¡Ninch! ¡Nanch!

Ja ab los mossos s' esperavan.

— ¿S' esperavan?

— Al barranch.

Lo vell vá cofoy á casa

Portant las cent unsas d' or.

— ¡ Miralas com lluhén, noya!

.

No la veu..... y arrenca un plor.

— ¿Plor? — Plor.

Y ab uns ¡ays! que condolia.....

— ¿Condolia?

— Feya por.

De bat á bat vejè oberta

La porta que dava al hort.

Uns picarols s' allunyavan.....

Lo baster ho entenguè tot.

— ¿Tot? — Tot.

No podia de vergonya.....

— ¡ Ell vergonya !

— Dir ni un mot.

— ¡Ay pares que teniu fillas!

(Diu que crida en estant sol)

Jo ho vaig fer á un altre pare.

Dèn castiga sens bastò.

— ¡ Fort ! — ¡ Oy !

¿ Crech que tú tens una filla ?

— La pubilla.

— Donchs, seny, noy.

Frederich Soler.

IV

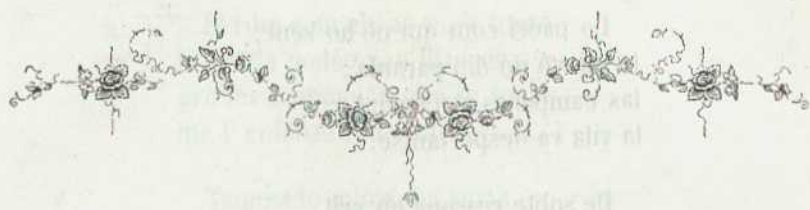

Premi de la Englantina d' or.

LA JORNADA DEL BRUCH.

LA JORNADA DEL BRUCH.

Abans, Ara, Sempre.

I.

Negra nit, posan al vol
las campanas d' Igualada.

—Padrí ¿no sentíu?

—Si, dorm;
qu' encara lo gall no canta.

—Sentíu, padrí? com mes vá
mes depressa y mes fort brandan.....

Lo padrí no respon mot,
lo minyó de son llit salta;

De puntetas, poch á poch
travessa tota la cambra;
pren lo baldó tremolant,
lo finestró apleret bada.

Lo padrí com qui no ho sent;
lo minyó no diu paraula;
las campanas van tocant,
la vila va despertantse.

De sobte ressona un crit
per tot l' ample de la plaça:
— ¡A las armas! ¡Via fora....!
y al lluny ressona... ¡A las armas!

—Padrí, jo no sé 'l qu' hi ha
que tothom al carrer baixa.
— Tant se val, en fentse dia
sabrem prou qu' es lo que passa.

—Tothom parla de perills,
tothom dels francesos parla...
— Si vénen... ¿que hi podem fer....?
tanca la finestra, tanca.

— Vos plauria, ara ni may,
pagar dèlmes á la França!
no'us resta un sol escorrim
potser de sang catalana!

Padrí, si 'ls francesos son
jo 'ls hi vull veure las caras,
aquestas caras, que 's diu
que sols de mirar espantan.

No us pensèu que 'm manque cor
per anarhi, ni menys arma,
arrancaré 'l gavinet
que penja al cap de la taula.

A dretas, de rom com era,
li he fet punxa aquesta tarde;
jo sabré prou manegar-lo
per férmen' servey de llança.

Si rom com abans no 'l torno
la Pàtria podèu ben planyer;
primer l' enemich que 'm vence
me l' enfonze á las entranyas.....!

Tantost lo minyó ha surtit
lo vell l' espardenya 's calça;
no be es á la plaça aquell
qu' aquest á la sitja baixa.

Tráu de dins ella un trabuch,
despenja d' un clau la manta,
senya 's, y derrera 'l net
carré' amunt tot seguit marxa.

II.

Be se 'n parlará per sempre
de la jornada del Bruch!
Be pel francès será un dia
ben trist lo del *sis de Juny*!

Trescents homens de montanya
gent de masos y de burchs,
de Sant Pedor, de Manresa,
d' Igualada y de mes lluny;

Del Montserrat en las timbas,
volen doblegar l' ergull
del gran estol de la França,
que lluenta ja Bruch amunt.

Granaders son los qui pujan,
los qu' han respirat lo fum
de las batallas d' Egypte,
los qu' á l' Europa han retut.

Per cada deû dels qui venen
los sometents no 'n son un,
y de falçons y escopetas
van armats la meytat pu.

Mes que hi fá? perçò que vingan;
la sang dintre'l pit los bull,
y al bullí 'ls la sang, montanyas
tombará 'l menys quimerut.

Encara d' ells no s' adona
lo francès, que 'ls té demunt,
responent als crits de França,
ab las bocas dels trabuchs.

Serra avall baixa 'n PARERA
jitant foch per boca y ulls;
brandant la destrat en VINYAS
á la barreja als seus dú.

Quan en FOLL á la vall salta,
de sang en CARRIO es remull,
y de francesos que jeyan
voltant seu se 'n veyá un munt.

Mes en mig de la desfeta
que tant de sobtada 'ls cull,
als seus en SCHWARTZ anima
llançantse al combat ulls cluchs.

A l' hora 'ls cavalls renillan,
la veu dels canons retruny,
los combatents s' abrahonan,
la mort no sossega un punt;

Y al rodolar estimbadas
las altas penyas del Bruch,
un xicot lo tabal sona
y 'l francès espantat fuig!

Allà van, á la desfeta
cap avall, cegos d' enuig:
¡ Vilas, aixequèn campanas
que us càu lo mal temps damunt !

Adéu, estol de la França,
adéu soldats may vençuts;
corrèu, que las barretinas
vos van encalçant per punts!...

Y á ciutat sent de tornada,
digáu, si us moteja algú,
qu' als nostres serrats no hi nian
las áligas que hi hèu dut.

III.

Fadigats y á l' escampada
per corriols y torrenteras,
los sometents victoriosos
al mig d' un soley s' aplegan.

Ventejant alegroys tornan
llurs parroquials banderas,
y al Sant-Christ dels d' Igualada,
arribant, fan reverencia.

Derrera d' ells, coratjosas
vant fent cap las montanyesas,
d' aquells que ferits romanen
dolors á minvar y penas.

Per curar, cascuna 's porta
ben guarnida la cistella,
y tantost son arrivadas
per tot lo consol estenen.

Sols d' un vellet no s' adónan
qu' al fons d' una torrentera,
per cuixí la barretina
prop son nét plany y agoneja.

—Fill meu— diu ab veu mig fosca ;
y entre las sevas, estreta
la má del minyó que plora :
—Fillet meu, no t' afligescas ;

No 't dolga de que no mori
dins la cambra hont tu vas neixer,
qu' aquí 'ls ayres de la gloria
al passar mon front orejan.

Jo he viscut gayre be un sigle
ab lo dubte bregant sempre ,
perque 'l nom de Catalunya
may als llabis ningú 'l treya.

Ser hort de Pátria 'm matava ,
y avuy, veig la Pátria meva
generosa, gran, ardida
com los vells me deyan qu' era .

Fill meu, no plores al avi,
no 'l plores, per ell sols prega ,
que fins vuy ab deixá 'l viure
prou mercè li ha sigut feta.

Recórdat sols mentres viscas
del llegat qu' al morí 't deixa ;
serví á Déu, serví ' á la Pátria,
no aguantar jóu de cap mena.....

Y lo net, plora que plora,
y lo vell fins mig sonreya,
y al lluny cantavan la *Salve*,
los sometents, á la Verge.

Francesch Ribach y Vinjeta.

V

Primer accessit á l' Englantina d' or.

LA NAIKENÇA D' EN JACME 1.er D' ARAGÓ

DIT LO CONQUERIDOR.

LA NAIXENÇA D' EN JACME 1.er D' ARAGÓ

DIT LO CONQUERIDOR.

Bé fan. Será com á Deus plaurá.

I.

Brandant están les campanes
dins Montpesllér, la gran vila
que mostra guarnit de torres
lo palau d'en Tornamira.

¿Com es que 'smarrides tocan
y penitencia predican;
quant los camps florits de ròses,
á festes d'amor convidan?

¿Serán tréts p' el difunt Compte?
¿Será qu' ha finit sa filla,
l'esposa del Rey en Pere,
qu' es de Aragó la Regina?

No tocan de mort, qu' encara
Madona Maria es viva;
per mes qu' el Compte Ramon
veurela morta desitja.

¡ Lo Compte Ramon, cunyat
d' el Rey en Pere, voldria
de son Comptat de Tolosa
veure mes llunyes les fites !

Tal volta n' es éll la causa
de que 'l Rey l' haja avorrida ;
puix, des que foren les noçes
no ha estat ab ella un sol dia.

Per ço plora la Comptessa
de Montpeslér. Per ço niuhen
dins son cor amargues penes
d' anyorança y jelosías.

Per ço, retreta del mon
honestia viu, quant se mira
per son espòs rebutjada ;
essentne esposa tan digna.

Y sens exir de sa cambra,
com si fos una cativa,
broydant está rich mantell
de perles y pedrerías.

N' es un present per la Verge
de Vallvert, de qui confia
haver remey ó conhort
qu' arranch de rèl ses desditxes.

¡ N' es de dòlre la Comptessa !
¡ n' es de planye na María !
diuhen los homens quant passan
p'el carrér d'en Tornamira.

¡ Pobre dòna ! Si els esterns
no la volen per Regina ;
lòs cònsols de Montpeslér
altment sa Comptessa estiman.

Ploran los pobles al veure
que manca al Estat un príncep
hereter de la Comptessa ;
méntres qu' en Pere delira
per una jove donzella
qu' ha vist lo jorn de les fires;
y arbitra haver son amor,
tanta es del Rey la folia.

Si l' amor, esman los cònsols,
mogués de son cor les fibres
un sol jorn, y hagués un fill;
Montpesllér no fora en minva.

En lo lloch d' eixa donzella
que tant á lo Rey etçisa,
calria posar un vespre
la menys prehuada Regina.

De los propòsits que prenen,
grats á Madona Maria
que com àngels los esguarda;
esperances n' han exides.

Ab lo íntim privat d' en Pere
han tractat porque florissen;
prometentli grans riqueses
si 'ls aydava á conseguirles.

Resolt han que una setmana
dejunás tota la vila,
y oracions levás á Deu
per la naixença d' un príncep,

Y han jurat ab gran misteri
que lo diumenge anirian
al castell de Miraval
acompanyant la Regina.

Mas res ne saben en Pere
ni 'n Ramon d' aquesta lliga;
ni res ne saben los pobles

qu' á peu descalç peregrinan
encaperonnats, clamant
dins les esgleyes y hermites
á Déu, perque lo reyalme
d' Aragó hereter ne tinga.

Lo Rey qu' eixes veus escolta,
—Be fan:— respon al ohirles:
—Será lo que plàcia á Deu.—
Mas lo amor carnal no oblida.

Sonau, sonau les campanes,
Tocau, tocau á matines;
que dins lo cor de l' espòs
les vostres veus no hi arriban.

II.

D' Abril lo derrer diumenge
de l' any mil doscents y quatre,
á l' entorn de Montpesllér
n' es la nit ben estelada.

Lo vent, de les oliveres
fa xiular les altes branques;
y en son trist minvant la lluna
exint va de les montanyes.

De temps en temps escomohuen
l' ayre negre, campanades
que les ólibes retjiran
y donan veus als oratjes.

La porta de Magalona
eixa nit no está tancada;
y sens que 's sapia el motiu
oberta estarà fins l' auba.

Per ella n' ix gros estòl
de prohomens y gents d' armes;

que fent processó s' arrenjan
quant son defora les tápies.

Quatre maçers de la vila
devant de tothom cavalcan,
y la claror de la lluna
mostra l' argent de llurs maçes.

Dotze barons los seguexen,
vestits de fort; portan llances
de bon tremp; y llurs llibreyes,
candeles de cera blanca.

De Montpesllér tots los cònsols
van après, de quatre en quatre,
ab en Guillem d' Alcalá,
privat qu' en Pere mes ayma.

Veuse al mitx d'ells la Comptessa
de dones acompanyada,
y hermoses donzelles, filles
de nobles y antigues cases.

Caminan vers lo castell
de Miraval. Ja traspasan
lo riu de Setz y Montells,
Monson, y lo fort de l' Ausa.

Ja del rich castell les torres
plenes de marlets s' arramban;
y un cònsol á n' en Guillem
ab veu baixa aixís parlava:

—¿A quina hora, el Rey en Pere,
l' aymia donzella aguarda?—

—A mitja nit, li contesta,
jo li tinch promés portarlahi.—

—Fassa Deu que no conega
la Comptessa.—Qu' ell ho fassa.—

—Anit eixirá tal volta
l' estel de nostra esperança.—

—Avisat per mi ja resta

qu' ha de estar fosca la cambra,
y á dins ella la donzella
no hi parlará cap paraula—

Callats seguexen la vía
en tant que el cònsol esmava:
; Lo mal Compte de Tolosa!
Montpesllér te l' ha jugada.

III.

Ja arriban á Miraval,
lo castell de torres velles.
Ja 'n passen l' ample fossat
per lo pont de les cadenes.

De lo primer mur ne troban
la porta ferrissa oberta;
les clastes no n' han reys d' armes,
ni escoltes les setjeteres.

Van pujant per les escales;
dins rica sala s' en entran,
sens fer brugit de petjades,
sens encendre les candeles.

Pintada alcatifa tapa
lo sol, y nobles senyeres
los finestrals mostrejats
que vidres de colors tenen.

Draps de ras plens de figures
y espills, de los murs ne penjan;
y teses en los quatre angles,
estátues de blanca pedra.

Rica portalada al front,
de daurada bastimenta,
pas dóna á l' hermosa cambra
sejorn de lo Rey en Pere.

Fosques están l' una y l' altra ;
sols la lluna que hi penetra ,
pinta demunt l' alcatifa
la mostra de les vidreres.

Allá callat se detura
l' acompanyament , dementres
está aguardant ab misteri
en Pere á s' aymada fembra.

Dotze campanades toca
la torre de la capella ,
tantost , tothom s' ajonolla ,
y á santa Maria resa.

Y la Comptessa poruga
confiant en Deu y la Verge
lo rich portal de la cambra
obrint y tancant travessa.

La nit trascorre callada ,
passan les hores just setgles ,
alta la lluna , les aygues
de la mar llunyana argenta.

De l' auba la llum arriba ,
dels estels la claror cessa ;
y lo toch d' Ave-Maria
fa salvé á la llum novella.

Donzellas , cònsols , prohomens
y abats llurs ciris encenen ,
y vers la cambra caminan ,
composts en dues rengleres.

Cantant van solemnialment
los tres salms de les tenebres ;
los ulls piorosos y baixos ,
la faç triste y macilenta.

Espahordit lo Rey salta,
y enutjat com una fera
embrassant la forta espasa
obra la porta de pressa.

Va á svahir; mas los pus nobles,
devant ell baixant llurs testes,
li claman:—; Senyor! ¡ Mercé!
Mirau abans, qui 's la fembra.

Comptessa y Regina nostra,
y esposa digna n' es ella.
Feys gracia als qu' á Deu demanan
hereter del vostre regne. —

Vers la dona sos ulls gira
estorat lo Rey en Pere;
y veu Madòna Maria
qu' ajonollada soplega.

—Senyor, li diu, de mos pobles
ateneu les justes queixes.
Devant de Deu, per esposa
ab sacrament me prengueren. —

Sorprès en Pere, la rabia
dins ses entranyes ofega,
y baixant la irada espasa;
— Sou perdonats, los contesta,
mas, promesa fas desd' ara
per lo que hi ha mes solemne
que com á Rey n' he de pendre
venjament d' aquesta feta.....

Y contan que aquella diada
la passá tothom alegre;
mas que 'n Pere fugí á Roses
cavalcant, quant fonch lo yespre.

IV.

Lo jorn de la Candelera
del any següent va arribant,
y á Montpesllér la Regina
ha tornat de Miraval.

Encara n' han cura d' ella
notaris , cònsols y abats,
barons , dònesh y donzelles ,
que ab ella foren allá.

Placenters tots ells animan
de Tornamira el palau ,
albergant dolça esperança
d' haver hereter reyal.

Mas ¡ay! que lo espòs en Pere
á Montpesllér no 's tornat,
y del nom qu' haver li toca
n' es la Regina ignorant.

¿Haurá nom son fill Alfons;
com son ávi, Alfons lo Cast?
¿Li dará el nom de Guillem;
com son pare, el Compte aymat?

Los ulls leva al cel y passa
devot esment per son cap,
y fa fer dotze candeles
d' un mateix pes y tamany.

Lo nom escriu á cascuna
d' un apòstol, y devant
d' un retaulo del cenacle
les encén demunt l' altar.

De jonollons , méntres creman,
fa vot de qu' haurá l' infant
lo nom de lo Sant apòstol
de la que més durará.

La candela de Sant Pere
arriba molt prest abaix;
la de Sant Joan y les altres
ja van ses llums acabant.

Una 'n resta sols d' encesa:
tres dits de cera encara há.
N' es la del gloriós Sant Jacme
lo patró de sós estats.

De Montpesllér les campanes
van llaugeres repicant.
Tant fort sonan que lo Compte
de Tolosa han alarmat.

Ja havem hereter, repican.
Lo fill d' en Pere ja naix.
Nostra Comptessa Maria
mare d' un príncep es ja.

Cambrerès, mostreulo al poble.
Porteulo á los llochs sagrats,
qu' ha de escoltar quant los monjos
lo *Te Deum* van cantant.

Y tú, Compte de Tolosa,
famolench de nostre estat;
no 't cal haver tanta d' ira,
ni esmar occiure l' infant.

Per mes que l' enveja fera
ja t' haja lo pit corcat;
lo Comptat de Montpesllér,
del Rey d' Aragó será.

Be pots obrirne de trapes
llançant per elles cantals
per matarlo; que la Verge
lo lliurará de tot dany;

que éll pronte de Barcelona
tindrà la corona al cap ;
y de Mallorca y Valencia
enjegant los vils alarbs ,
després de plantar dins elles
de la creu l' arbre sagrat ,
repartiment de llurs terres
ne farà á los Catalans.

Pere de Alcántara Penya.

(De Palma de Mallorca.)

que est preste de Barcelona
tindré la corona al cap
y de Mallorca y Valencia
enjoyant los vris aljars
despres de pisar las dhas elles
de la creu i altre seguit
repartiment de lhas terres
no fets a los Catalans.

Rece de Alejandro Borgia

(De Pavia de Milanes)

Yo Alejandro Borgia
por el presente
mandamos que el
Rey de Francia
nos mande dar

los dhas
Rey de Francia
nos mande dar
los dhas
Rey de Francia
nos mande dar

los dhas
Rey de Francia
nos mande dar
los dhas
Rey de Francia
nos mande dar

los dhas
Rey de Francia
nos mande dar
los dhas
Rey de Francia
nos mande dar

los dhas
Rey de Francia
nos mande dar
los dhas
Rey de Francia
nos mande dar

los dhas
Rey de Francia
nos mande dar
los dhas
Rey de Francia
nos mande dar

VI

LO COMTE BARA.

Segon accessit á l' Englantina d' or.

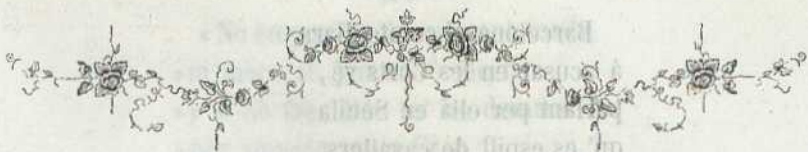
LO COMTE BARA.

Geon. nassari & L. Engstrand 6. or.

LO COMTE BARA.

LO COMTE BARA.

Sia fet d'ell lo que de Bara
provat se deu fer. (Usatjes.)

I.

Ludovich *pius*, de França
en Aquisgran les Corts té
per á oir al goth Senja
qu' ha vingut de messatger.

Barcelona es qui l' envia,
qu' ara fa poch, d' infeels
deslliurada, en sos murs alça
lo penó sant de la Crèu.

Bausador dels privil-legis
qu' en mercés li doná 'l Rey;
d' haver fet ab alarbs tractes
provocant l' ira del Cel;

d' haver la fè trepitjada
de sos públichs sacraments;
de cavaller sens paraula
traydó' al Rey y fals ab Déu;

Barcelona al comte Bara
á acusar en les Corts vé,
parlant per ella en Senila
qu' es espill de cavallers.

Molt al Rey lo maravella
noves aytals sapiguer,
y sos barons y sos comtes
no 's maravellan menys qu' ell.

Tots remembran les proeses
qu' allá en 'llá dels Pirinèus
n' havia lo comte Bara
duyt á cap en altre temps.

Y dubtant, de fit lo miran,
mas com restar mut se 'l vèu,
l' ira que les boques callan
per los ulls brolla á torrents.

— « Comte Bara, comte Bara!
(á la fi cridava 'l Rey)

» de bausador vos acusan;
» miráu vos si es açó ver! —

Debades barbolla 'l comte
racons que ningú no entent
y 'l Rey mana que l' *Judici*
com es lley, lo falle Déu.

Posan demunt de la taula
los Llibres Sants y una creu
y en Senila, la má estesa,
feya aixís son sagrament:

— « Per lo Senyor Déu jo jur
» tot quant he dit esser ver,
» y sostindre mes paraules
» en camp clós ó en camp obert.

« No portar per bátrem, daga,
» agulló, etxisos, ni breus,
» ni guarní 'l cavall ab qües
» d' esquirol ni de guinèu.

«No empunyar llança emplomada
»ni maça ab punxes ó plech,
»y si ho faç, Déu m' ho demane
»per aqueixa santa Créu.

— «Y jo (diu lo comte Bara,
á l' hora la má estenent)
»per mon Déu y mon nom jur'
»fer altre tant que vos fèu
»per mostráus que en padrinatge
»de fellons vos havéu mes;
»jaixís Déu del cel permetia
»fassa en vos gran escarment!» —

— «Comte Bara, comte Bara!
(en açó torná á dí 'l Rey)
»pensáu qu' un poble us acusa
»y que 'l jutge es lo bon Déu....»

Y mentre allunyantse anava
en Senila, açó afegeix:

— «Rahons que no prova 'l llabi
»mal lo ferro les defèn!»

II.

En mig del Born lo Veguer,
lo poble enllá de l' esbarra
y 'l senyor Rey y la cort
en gran cadafalch estavan.

Dotze prohoms fins al camp
als lluytadors acompanyan;
cavall blanch ne colca l' un,
cavall negre 'l comte Bara.

Sense plomall los capells,
sense ornaments les cuyrasses,
maça en la sella penjant,
demunt la cuixa la llança.

De ferro los esperons,
de doble tall les espases,
de rabia 'ls cors bategant,
abdós front á front ja estavan.

Lo sól parteix lo Veguer,
lluytadors baixan les llances,
fa senyal lo senyor Rey
y 'ls clarins aixordan l'ayre.

D'en Senila al primer born
pert la llança 'l comte Bara;
al segon ja pert l'escut
al terç de la sella l' llança.

Prompte com lo pensament
lo noble goth descavalea
y demunt lo comte 'l pèu,
ja li deya eixes paraules:

— « Comte Bara, bausador
» dels privil·legis que us dava
» la mercè de nostre Rey;
» comte Bara, que fas tractes
» ab alarbs, digas, si vols
» de salvació una paraula,
» no per lo cors que ja es méu,
» si no 's en profit del ánima.

En açó devalla 'l Rey:
— « Senila, deixáuli salva
» la vida perquè ab son plant
» ne rente tan negra taca.

« Lluny de la cort romandrèu
» y ja que l'honor vos manca
» may portarèu á la cinta
» per mal cavaller l' espasa.

Y del poble entre 'ls udols
y 'ls cavallers qu' aclamavan
al bon Rey, y dels clarins
ab lo sò que 'l vent escampa.

Senyantse un frare benet
deya del Born allunyantse :
— « ¡Bara 't dius... d' avuy en avant
» los traydórs se dirán *Baras!* » —

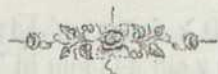
Felip Pirozzini y Martí.

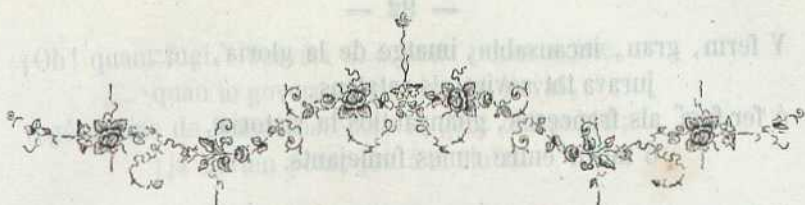

VII

Premi de la medalla oferta per la Excm^a. Diputació
provincial de Gerona.

ÁLVAREZ.

ALVAREZ.

Dulce et decorum est pro patria mori.

Miràulo! son coratge ni defalleix ni minva;
res lo fa anar enrera; es com lo roch
à qui lo mar assòta per dúrse 'l á sa timba
y may pot arrencarlo de son lloch.

De bales y de bombes ¡bé 'n cauhen á Gerona!
nuvolades n' hi plouhen dia y nit;
¿qué hi fá? lo foch que á n' Alvarez empayta y environa,
encara escalfa més aquell gran pit.

Va per carrers y places, exposa sa existencia,
millors fa encara als combatents mes bons;
als defallits anima ab crits d' independencia,
fins dels soldats poruchs ne fa lleons.

—« Aquell que vaja enrera quan al perill se trobi,
la mort rebrá; ningú li darà abrich;
que mori qui fa nosa; lo reculá' es oprobi;
pitjor es lo covart que l' enemich. »

Y ferm, gran, incansable, imatge de la gloria,
jurava tot sovint als catalans,
ó fer fugí' als francesos, guanyantlos la victòria,
ó morir entre runes fumejants.

Y ho va complir; á n' Alvarez jamay res lo rendia,
ni amenaces, ni prechs del marescal,
ni l' abrusanta febra de llarga malaltia,
ni 'l brugit d' aquell foch tan infernal.

No feya cas de bretxes, ni de la peste fera,
ni de la trista y deumadora fam,
—« Quant n' hajan caygut cent, cent mes cauran derrera,
peró no 'ns rendirèm los que restam. »

Y queyan esfondrades parets, bigues y cases,
queyan los campanars fets á bocins;
alló era un munt de pedres, de mobles y de brases
y de cossos sangnants de geronins.

Brugia la batalla fent estremir la terra,
omplian l' ayre tempestats de fum,
y en mitj d' aquella forta ventada de la guerra,
dolls hi lluhian de rojenca llum.

Y dret per entre aquella furienta turbonada,
s' hi estava 'l gran capdill sens tremolar.
Tot sol que s' hagués vist dins la ciutat trinxada,
may hauria volgut capitolar.

Mas ay! la malaltia corcava sa existencia;
lo va dur á les portes de la mort;
¡ab ell agonitzava la santa independencia!
era la de la pátria sa dissort.

Groch, enmagrit, com értich espectre funerari,
pero 'l coratge conservant sencer;
encara deya á voltas al mitj de son desvari:
—« Abans morts que vasalls del estranger. »

¡Oh! quant fugí 'l desvári d' aquella pensa noble,
quan lo governador s' hagué llevat,
vegé axams de francesos entre la gent del poble;
¡ja havien posat jóu á la ciutat.

Sense armes, gent ni viures, morint en una estona,
¿qué haurien pogut fer los geronins?
Un pa de sanch y cendra hauria estat Gerona,
sense poder deféndres' dels botxins.

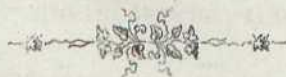
Ja havia fet de sòbres. Mas ay! la gent francesa,
en lloch de caritat y admiració,
per l' héroe de tan noble y tan geganta empresa,
sols tingué la venjança y la presó.

Tancat allá á Figueras á n' Alvarez tenian;
aprés de tant patir y tant lluytar,
allí s' estava l' héroe, com lleó á qui engavían
los homs que al bosch no 'l poden aturar.

Y allí morí! d' escarnis y de turments sens mida
sofrintne mentre anava agonitzant;
fou martre que la palma cercava en millor vida;
quan hagué sigut héroe, va ser sant.

¡Oh! ¡dorm, ombra sagrada, gran llum de nostra historia!—
may te pot oblidar lo catalá;
dels héroes ets exemple; per tu vetlla la gloria;
y fins que acabe 'l mon te vetllará.

Joseph Martí y Folguera.

VIII

FRUCTUÓS EN LAS ARENAS

Premi ofert per la Excm. Diputació de Tarragona.

FRUCTUÓS EN LAS ARENAS

Ó 'L MÁRTIR DE TARRAGONA.

ADVERTENCIA.

Ja que s' exigeix en lo programa que's cante nó sobre Tarragona sinó sobre un fet ocorregut en sa comarca, y es lo martiri de S. Fructuós un dels fets mes grans de la història de eixa ciutat, déu advertir l' autor optant que aquest treball, en la part històrica, està conforme ab las Actas del martiri, ab los cants de Prisciliano, ab los sermons de S. Agusti, y ab tot quant han justificat los historiadors fins á Florez en la *España Sagrada*.

FRUCTUÓS EN LAS ARENAS

Ó 'L MÁRTIR DE TARRAGONA.

JAM NON DEERIT VOBIS PASTOR...

Acta martirii.

Estrellas lo cel móstra que fixas sempre brillan,
que ab altres no 's confonen de llum menos constant:
així en lo món comarcas hi ha tan escullidas
de ahont tota grandesa no s' en aparta may.
Quant la pagana Roma junyir à sa carrossa
del món volia 'ls àmbits ab poderós afany,
sos ulls de foch clavava en las regions mes fortas,
que es del tirá la glória tenir valents esclaus.
Tan bella enamorada ne feu de Tarragona
del Laci la sirena à forsa de sos cants,
que, á ella assimilantla, donáli sa figura,
y ab nom de nova Roma lo món la anomená.
Y es que era Tarragona regió predestinada,
del món estrella fixa, de brill mes viu que cap:
fou gran dès que antichs pobles sas platjas visitàren,
mes gran quant fou de Roma, quant fou de Dèu mes gran,
Si tribus de la Escítia, cavant sa verge arena,
tals monuments li alsàren que 'l temps may los abat;

si trasformá en empori sa terra 'l fill de Rhodas ;
si dels Scipions la ensenya de Hispània la feu cap ;
mancávali de glorià encare una corona ,
que de ciutat pagana en santa la mudás :
de Rufo y Sérgio 'l mestre ab sàbia ma texila :
llorers del Jordan eran los que 't cenyí Sant Pau.
Si gran ; oh Tarragona ! ja fores gentil sentne ,
alsant en cada roca una ara y un dèu fals ,
¿cóm no has de ser inmensa ab la ara del Dèu únich ,
que escrit de temps ja pórtá lo mot *fraternitat* ?

Temor la Roma vella té de la Roma nova ,
del apostol de Thébas la sombra recordant .
Valeriá s' irrita quant sent lo crit del Persa ,
mes lo perill que 'l vólta lo mira en altra part .
La veu del que clamava en lo desert un dia
ja es veu de gents y pobles , s' eleva ja en ciutats :
són lo desert los ídols que guarda Tarragona.....
Romans que á Christo invocan no poden ser esclaus .
—Venjansa ! ('l tirá crida.) ¿Qué té eixa mala filla
que ab joyas de sa mare tant temps s' engalaná ,
y ara s' aparta de ella buscant estranyas festas....?
Jo faré prest que sente de Júpiter lo llamp ! —
Y á Emiliá cridantne que 'l nom de Christo odia ,
ab la pretura l' hónra , donantli aquest mandat :
—Si algun perfum s' atxeca de Tarragona en aras ,
no anant dret al Olimpo , apágal prest ab sanch.—

Envanescut ab sa honra lo cortesá de Roma ,
al mónstruo del Imperi procura ferse grat ,
y encare á Tarragona no arriba ab sas insígnias ,
quant móstra ab las paraulas son cor de qué es capás .
—Un cos diuhen que busque (esclama) en eixa terra ,
un cos quals membres creixen del Gentilisme en mal :

per gran que aqueix cos sia, sos membres no 'm espantan:
jo sabré tots xafarlos, tallant lo cap á rans.—
Soldats beneficiaris del nou Pretor ja corren
hon viu lo que la herència conserva del Thebá,
ahont prega ab las mans juntas á Dèu, per sa comarca,
lo respectat dels Étnichs, l'amat dels Christians.
De vella soca es arbre que fruyt y flors prodiga,
com ell tan bella sombra cap arbre no la fa:
suau en son ramatge, bèn dur es en la soca:
may la destal gentilica podrà enfonzarhi 'l tall.
Es Fructuós lo pare dels mòlts que á Dèu imploran;—
alsat del poble en brassos, 'la Iglésia l'acceptá;
com ell pastor tan digne no regoneix Hispània.....
¿dels membres sants que creuhen quí dupta que es lo cap?

Quant dels sayons los passos l'anciá sent prop la porta,
repara en sos diacas que llansan plor amarch:
avis li són las llágrimas del gran perill que corre
pus sap que sacrifica als Dèus Emiliá.
—¿Quí 'm busca?— valent crida, y sens mirar que pórtia
vellas y humils sandárias que pobre al pastor fan,
resolt surt al encontre de aquells que 'l requerian,
pobre en sos vestiduras, lo rich de caritat.
Quant sent que á presó 's done, que en lo Pretori 'l cridan,
que es del Cèssar mandato..... al Cel envia un ¡ay!
un ¡ay! que sos diacas, plorant, ne repeteixen,
mentres tristos reclinan sobre son pit lo cap.
De amor Fructuós pága lo de ells ab dolsos besos,
y—; Aném!—resolt cridantne, als dos pren per las mans.
—Seguiu! (llavors exclama, posantse entre las llansas.)
Fills meus, seguuiu mos passos: no 'us aparteu ja may.
De varonil constància donéu ara la prova;
pus que á la pena crida lo Serpent infernal
als ministres de Christo, la mort no 'us acobarde,
que en nostres derrers passos la palma vá devant!—

No deixan, nó, 'ls diacas al sant prelat que 'ls guia,
que de ell són ulls y orelles en son govern de pau:
tots tres devant lo jutge imperturbables venen,
en tant que á las Arenas lo poble 's vá acostant.

—¿Sabeu (aquell pregunta) del Cèssar los mandatos?

—No 'ls sé ('l pastor contesta): sols sé que só christiá,
que á un Dèu tot sol adoro, qual sàbia omnipotencia
lo cel criá y la terra, lo que ella enclou y 'l mar.

—¿Qué hi haja Dèus ignoras?—No sé qui tals Dèus sian.

—Donchs ho sabrás bèn prompte, ja que ets Romá y no ho saps.

¿Ets bisbe?—Ho só!—Ho fores! (rientse, diu lo jutge,
volent de la sentència l' objecte revelar.)—

Quant tals paraulas senten, los dos diacas ploran,
y á son pastor s' arriman, com ja adorantlo sant.

—¿A qui adorau vosaltres? (los crida 'l jutge indómit.)

¿A Fructuós tal volta?—¿Com Dèu á un home?... may!

Es nostre Dèu lo únich, Senyor de cel y terra:

á qui Fructuós adora, los tres junts adoram.—

Quant en lo cel penetra la veu de las tres víctimas,

la mort, ab fera dalla, s' acosta al lloch fatal:

no era la mort, la vida era lo que arribava,

la vida que 'l cel dóna á aquell que morir sap.

Ditxosa Tarragona, que ab semblants fills t' honrâres!

agrega á tas coronas de totas la mes gran!

¿Cóm es que estan las vias plenas de gent que ploran?

¿Cóm es que cel y terra no 's mostran per igual?

Tan sols dol y tristesa la gran ciutat respira,

y en cambi 'l sol mes brilla y 'l cel está mes blau.

¿Será que 'l cel celebra un triunfo de sa gràcia?

¿Será que 'l món ignora que á voltas bè es lo mal?

Horror!! No lluny, se senten de famolencas feras

crits que per l' ayre voltan, pressagi sent de sanch.

En las Arenas festas ordena lo Pretori:

com noble n' es la víctima, del poble creix l' afany.

Plenas estan las gradas de gent que s' impacienta,

mes no com altres voltas los crits omplen l'espai,
que á terra 'ls pagans miran, dolentse de la infàmia,
y al cel clavan la vista, plorantne, los christians.
Muts quedan uns y altres vehent quietas las feras
á prop de una foguera que s' alsa allí devant.

Fixa tenen la vista las feras en la flama:

al nou Daniel que esperan no l' embestirán pas.

—Ja venen!.... Ja s' acostan!!—cridan per tot de prompte;

mes que 'l clari que anuncia, un plor es la senyal;

tothom del lloch s' atxeca, la flama 's multiplica.....

cap al gran foch los mártirs, valents, caminan ja!!

Del cel era la porta la flamejant foguera:

sols falta que 'ls tres mártirs traspassin lo llinar:

socorro los sensibles per tot los ofereixen,

pus temen que 's desmayen, perque dejuns hi van.

Lligats per las espatllas los tres amichs caminan:

si 'ls altres no 'ls ajudan, res poden ab sas mans!

Un fiel Lector s' acosta, y á Fructuós demana

lo honor de descalsarlo, mes ell li diu:—Qué fas?

Deixa que tots los llassos per mí mateix jo trenque:

mos peus sabrán las flamas buscar sense lligams.

No vull tampoch socorro que 'l débil cos alente:

es dia de divendres y en hora quarta estam:

dejuns del món sortímne: son aliment s' acaba:

val mes la vida eterna, que es al'iment constant.

Los ángels nos esperan: ab ells menjarém prompte.

Alegres, al martiri corrém sens tremolar!—

Prop l' esbarzer encés que fins los núvols crema,

lo nou Moissés s' inflama ab foch celestial:

diví esperit l' inspira, y, consolant als justos,

que 'l Fénix de la fábula millor així cantá:

—Clavada en la memòria sento la Iglésia tota,

desde 'l Orient extesa fins al extrem Ocás.

Qui vól que per ell pregue del cos ja may s' aparte,
que de la Iglésia membre no deixe de ser may.

Lo foch no 'us done pena, que sa virtut poch dura,
que no pren, nó, la vida, ans pura mes la fa:

ditxós qui per ell vola tot dret cap al Empíreo,
pus no será, en sa ditxa, del foch etern cremat.—

Finat son cant no havia dels christians lo Cisne:

son darrer mot encare, lo mot que era mes gran,

no havia dit l' angélich pastor de Tarragona,

quant á la flama 's llánsa, seguit de sos companys.

Allí, robust de vida, quant á la mort tocava,

ab veu que era de gràcia, ab veu de Esperit-Sant;

allí, sentint cremarse la humana vestidura,

portant ja de puresa lo manto celestial;

allí, en la gran foguera, las seuas mans seráficas

texíren la corona mes gran de sa ciutat;

allí sa veu puríssima doná á sa pátria amada

lo testimoni auténtich del timbre que portá:

—Las llágrimas ja cessen (digué) dels fiels que ploran.

Ma mort es fet de un' hora, es tránzit de un sol pas.

May mes, oh Tarragona, pastor ha de faltarte:

no podrá may faltarte de Dèu la caritat.

Cumplerta la promesa de Dèu en ta comarca,

com ha sigut fin ara, per sempre la veurás.

Christiana, Tarragona, serás en tant que viscas:

la Fé en tu será eterna, sempre tindrás prelat.—

Callá!!... La viva flama rompent las lligaduras

que inmóvils subjectavan dels tres amichs las mans,

als tres varons semblantne del forn de Babilónia,

en lo suplici libres tots tres váren quedar;

llavors, obrint los brassos pera morir com Christo,

alsats los sostinguéren fins al derrer instant,

fins que, ja 'l cos fet brasa, del cor fugí la vida,

l' últim suspir rendintne á Aquell qui 'ns ha criat!

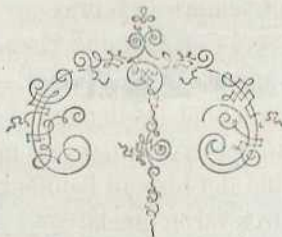
Cert fores, Tarragona, regió predestinada,
del món estrella fixa, de brill mes viu que cap:
Celta, Grega ó Romana, t' omplíres de grandesa,
mes en la Fé de Christo te feres mòlt mes gran.
Corona de Christiana portavas ja ab gran honra,
y l' última que 't posas encare mòlt mes val,
que si un pastor vegéres morir en lo martiri,
lo Cel, per tanta pena, recompensar te sap,
y 't fa saber, per boca del mártir que agonisa,
que sempre ma que 'l guie tindrà ton fiel remat.

Los que en la Fé vacilen, si á Tarragona 's troban,
anant al major temple, Jerusalem veurán,
que l' ànima conforta per la virtut inmensa
de una relíquia santa que 's guarda allí ab afany.

De Fructuós las cendras encare són calentas :
per fret que un cor ne sia, besantlas, cremará.

Antoni de Bofarull.

ROMANÇ

IX

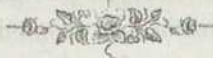
NOVAMÉNT TRET, DEL TERCER SITI QUE, DURANT LA GUERRA DELS SEGADORS,

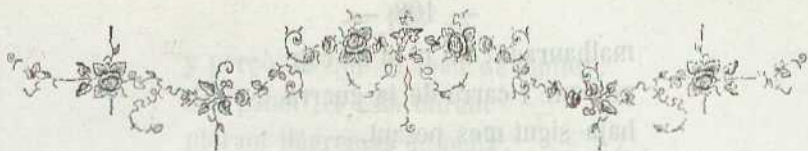
Premi ofert per la Excm^a. Diputació de Lleida.

ROMANÇ

NOVAMÉNT TRET, DEL TERCER SITI QUE, DURANT LA GUERRA DELS SEGADORS
SUFRI LA CIUTAT DE LLEYDA, L'ANY 1646.

ROMANÇ

NOVAMÉNT TRET, DEL TERCER SITI QUE, DURANT LA GUERRA DELS SEGADORS,

SUFRI LA CIUTAT DE LLEYDA L'ANY 1640.

Duas voltas assetjada
n' es estado ab sols dos anys,
Lleyda, la ciutat dels lliris
que té 'l Segre per mirall;
mes, com aquest tercer setje,
anys y segles passarán
y ni 'ls homens ni l' historia
podrán recordarne cap.
Mancaments de fé jurada,
desafors de 'n Felip Quart
aquella guerra encengueren
que té al mon esporucat,
erms los camps de Catalunya,
los rius de color de sanch,
vilas y ciutats malmesas
y núvol de fum l' espay.
Mes, com la ciutat de Lleyda,

malhaurada, no n' hi ha cap
per qui 'l carro de la guerra
haja sigut mes pesant.
Miráula; de las campanas
n' ha fet canóns, ha tallat
lo pont que dessobre 'l Ségre
hi abastiren los romans.
No li resta á tombá' un arbre;
coratjosa, 'ls arrabals
de Cap-pont, Vilanoveta
y Palauet n' ha esfondrat,
y munts de runas senyalan
de la plana los casals,
y munts de terra las fossas
que va omplint y va tancant.
¿Què hi fa que á sos fills ne dèumen
las febrás, la set, la fam?
ni que rengleras de casas
tómben los canóns, què hi fá?
Si ahir castellans l' entraren,
l' entraren á foch y á sanch;
si francesos avuy l' entran,
á sanch y á foch l' han d' entrar.
Ahir, lluytá en la defèsa
de sos furs ab castellans,
mes al cáure, va tornalshi
lo séu Rey en Felip Quart.
Avuy que són dot ja estoja
no vol curadors estranys;
qu' estranyas curadorías
son la causa de sos mals.
Perçò, com ahí á Castella
los seus canóns enjega,
avuy contra França 'ls gira,
mes coratjosa que may;

y perçò es que 'n Joan de Ruffes,
son paher, l' está mirant
plorant llàgremas de pena,
llançant dolorosos ays;
que 'ls Cels al paher donaren
un cor de ver catalá,
y guanye Castella ó França,
pert Catalunya y se 'n plany.

¡Ay, desconhortada Lleyda!
¡ay malhaurada ciutat,
que 'l Cel t' ha feta penyora
de las iras dels tyrans!
Passan jorns y mes jorns passen,
cada jorn creixen tos mals;
mes soldats al camp arriuan,
mes canóns ne sentís tronar
y tos braus mal ferits cauhén,
tos graners ne vas buydant,
fins que acábas blat y sègol
y fins l' herba dels fossars;
fins que 'n Joan Batista Ruffes,
ton paher, qui t' ayma tant,
morintse de dol y pena,
veu lo terme de sos mals.

D' aquella sa despedida
bé te 'n podrás recordar,
ab llettras d' or sobre márbre
trametentla als qui vindrán.

— « ¡Ay, adéu, ciutat de Lleyda!

» A revèure, mos companys,
» que si Déu se me 'n emporta
» grans mercès ni he de donar.
» Conhortat jo moriria
» si fos lliure la ciutat,

» mes ara, 'm reca no viure
» per mori' ab valtres plegats.
» Ara 'm dol deixar tants òrfens,
» fent los temples d' hospital,
» seca l' horta, la vall erma,
» freda y deserta la llar,
» y, mig erta, la esperança
» dins los braços de la fam.
» Jo sé prou que allà hont parteixo
» trovaré la llibertat.....
» Mes ay, que 'm dol lo deixárvos!
» mes ay, que 'm dol, mos germans!..
Y morí; y més jorns passáren,
y set mesos per fé' están
que 'l Ségre devalla al Ebre,
y l' Ebre devalla al mar
onas d' aygua, onas de llágrema
y onas rojas de ta sanch,
sens trobar als de Castella
per contarlos ton mal fat;
ton mal fat del que 's conhortan
órdes del Rey esperant,
que, com á Madrid té festas,
ab Lleyda no hi pot pensar.

Aquell Gregori de Brito,
qui governa la ciutat
en nom del Rey de l' Espanya,
sent nadiu de Portugal,
cada jorn novas surtidas
y sorpresas va pensant,
per cansar l' host dels francesos
á qui ha fet ja tant de mal.
Ell no dona vagá' als gremis,
ell als cabos fa vetllar,

y 'ls canóns, fins á la boca
nit y jorn, vol carregats.
Als soldats de las esqüadras
no 'ls deixa despullar may,
y á l'establía, ab las cellas
vol guarnits sempre 'ls cavalls,
los poch's cavalls que té Lleyda
per combátre y per menjar.
Per la darrera vegada
tornar al camp té pensat;
que, si al enemich no allunyan,
Lleyda abans de poch caurá,
y si una volta als francesos
los canóns varen clavar,
y una altre, en lo camp matáren
al comte Chabot, lo brau
que presa als d' Espanya havia
la vila de Flix abans;
bé pot avuy esperarse
que las tendas plegarán,
fugint de la torrentada
que va á eixir de la ciutat.
Allá van mosqueters, gremis,
cuyrassas, parrots, cavalls,
ab grans crits, morir ó vencer,
jurant tots y perjurant;
allá van.... y al poch ja tornan,
folls de rábia, flectomant;
espasas, mosquets y dallas
rebatent per totes parts!
¿Què fas, Espanya, què esperas?
¿Què fan los teus generals,
que en set mesadas, á Lleyda,
d' aydarla un colp no han provat?
Miráu qu' está á frech de cáure;

potser demà sia tart!
Ja hi ha qui parla de pactes,
ja hi ha qui del pedrenyal
fentne troços, lluny los tira
malparlant de 'n Felip Quart,
y del Concell á las portas
las mares s' han aplegat
y, alçant llurs fillets en braços.
demanan pa per donáls!....
—¿Que fèm, Senyor?—al de Brito,
lo Concell vá á preguntar,
y aquest respon: —Lleugerirnos
per poder mes aguantar.
Traurèm vells, infants y donas,
ara tot seguit al camp,
y per la gent de pendr' armas
mes queviures restarán. —
—Jamay! —los pahers responen...
mes los temps son passats ja
en que los pahers podian,
devant del Rey, alçá 'l cap,
y en nom del Rey parla 'n Brito,
que en set mesos no 'ls ha aydats!

Miráulos; ja tots s' aplegan
als porxos del mercadal;
nétas que acompanyan l' avi,
mares ab llurs fills á braç,
órfens sens' consol ni guia
que á llurs mares van cridant,
esporuguits y plorosos,
mal vestits y mal menjats!
Miráulos: soldats los guardan
com si fóssen criminals,
á caminar acuytantlos

fins á ser defora al camp.
Aquell qui enderrerrit quèda
bé l' empaytan, Deu me val !
qui defalleix , novas forças
lo mosquet li fa trovar.

Passadas que han las murallas,
ja se 'n tornan los soldats ;
sent á ciutat lo pont llevan,
barrotan ferm lo portal,
y la turba , á las trinxeras
del francès se va atañcant,
demanantlos ab veu trista
lo rebug de sos menjars.

—May del mon!-en D'Harcourt crida
qu' es lo capithost del camp,
los prechs escoltant que feyan
de genolls los afamats.

—Tornáu á ciutat , feu via ,
que á aquell per qui us feu matar
y no á mí , es aquí pertoca
dar socors á sos vassalls ;
tornáu á ciutat y valgaus
ser tots valtres gent de pau ,
que á no serho , á canonadas
vos hi faria tornar. —

Y si consternats vingueren ,
molt mes consternats se 'n van.
Mes , ay Deu ! lo canó tròna,
los desvalguts escampant,
que fujen , cauhen y 's llançan
dels márgens del riu abaix.

Y son los canóns de Lleyda
los qu' acaban de enjegar !
¡alló que 'n D'Harcourt sols deya ,
en Brito , no ho diu y ho fá !

Y, al vèur'ho, 'l cel no desferma
damunt de sa testa un llamp!
La terra, per engolirlo,
á sos peus no s' ha obert ja!
D' avuy padrastre, y no pare,
podrán dirte los lleydans!
Tornáu al camp dels francesos,
miserables desterrats,
que allí los braços ja us obren
los enemichs, mes humans
que aquellas gents de Castella
que defenen vostres llars.
Tornáu al camp á morirvos
de vergonya y no de fam!
Y tú, Lleyda, galaneja
ton Senyor en Felip Quart!
Y tú, benavirada ómbra
de 'n Joan Ruffes, dorm en pau,
que á no dur per tú dol Lleyda,
te 'n faria ella posar!

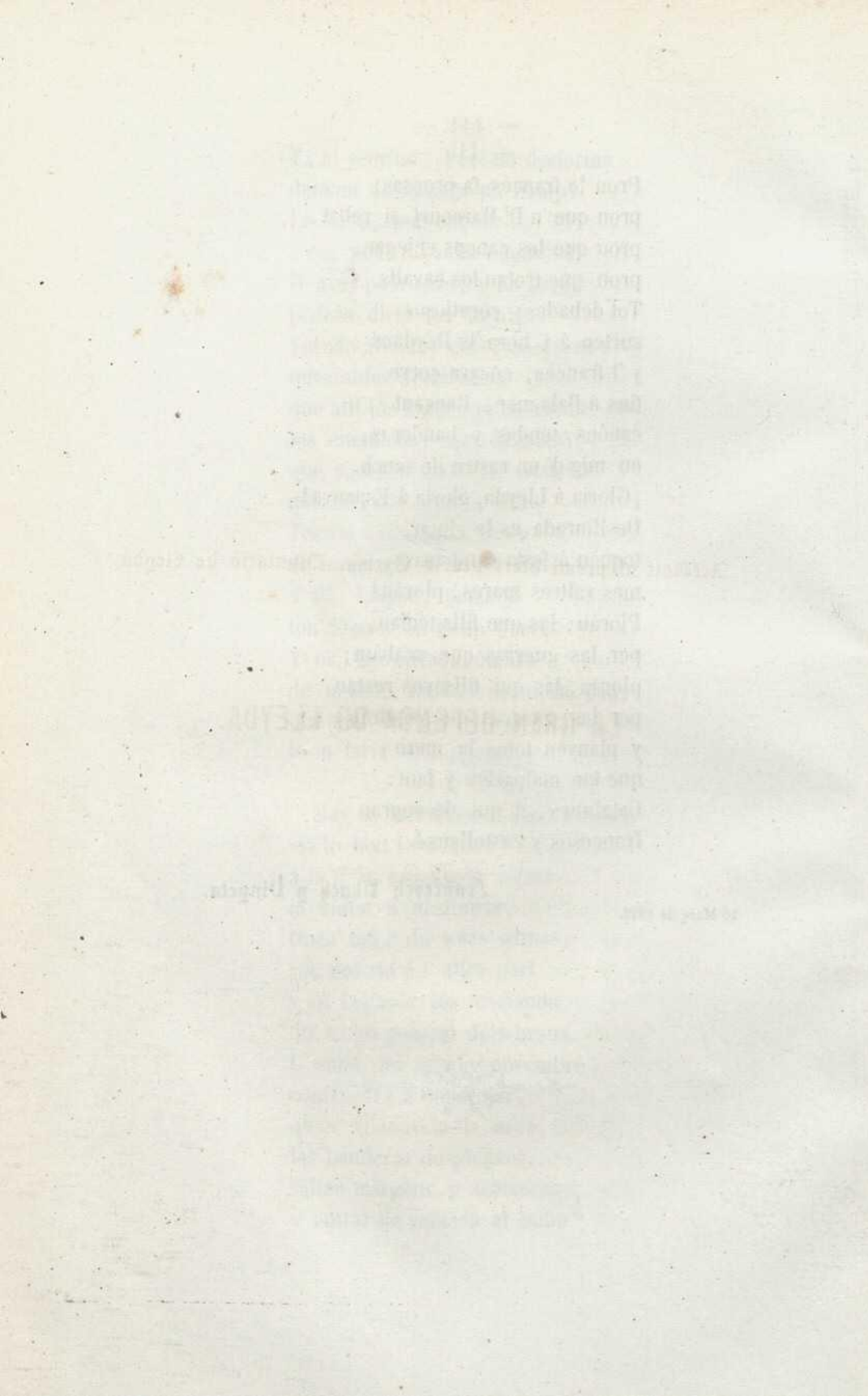
May es tart quan l' hora arriba;
sia lo bon Déu llohat!
á la fi 'ls espanyols vénen
la ciutat á deslliurar.
Onze mil, de totas armas,
son del riu á l' altra part
y en Leganés los comanda,
qu' es un general dels braus.
L' auba del set de novembre
començava á llustrejar,
quan Vilanoveta 'ls mira,
las banderas desplegant,
saltar márgens y trinxeras
y entrar de sobtada al camp.

Prou lo francés fa proesas,
prou que 'n D' Harcourt si rebut,
prou que los canons enjegan,
prou que trotan los cavalls.
Tot debades; coratjosos
surten á l' hora 'ls lleydans
y 'l francés, encara corre
fins á Balaguer, llançant
canóns, tendas y banderas,
en mîg d' un rastre de sanch.
¡Gloria á Lleyda, gloria á Espanya!
Deslliurada es la ciutat,
toquèu á festa campanas;
mes valtres mares, ploráu!
Ploráu, las que fills teníau,
per las guerras que acabám;
ploráu, las qui fills vos restan,
per las guerras que vindrán;
y planyèu totas la mare
que tan malparlèu y tant:
Catalunya, á qui desangran
francesos y castellans!

Francesch Ubach y Vinjeta.

16 Març de 1872.

LA GRAN DEFENÇA DE LLEYDA.

X

Accéssit al premi ofert per la Excm. Diputació de Lleyda.

LA GRAN DEFENÇA DE LLEYDA.

LA GRAN DEFENÇA DE LLEYDA.

Parva magnis.

I.

A les muralles de Lleyda
hi arriba lo gran Condé ;
may ha perdut cap batalla ,
y ha sigut en mes de cent.

Gran fama n' es la del Príncep ,
tot lo mon per brau lo té ;
lo sol es la seva estrella ,
la seva ploma 'l llorer.

Are se 'n va á posar setje
ab gros exèrcit francès
á la gran ciutat de Lleyda ,
que gran en pochs anys s' ha fet.

Dues voltes los francesos
setje á Lleyda han posat fermes ;
cascuna de les vegades
los ha reexit malament.

A vèure donchs si á la terça
porán fer quelcom de mes ;
per ço per' finir d' un colp
s' hi posa 'l mateix Condé.

A cavall, alçant lo sabre,
duguent ben guarnit capell,
y una lluenta coraça
hont lo sol s' hi reflecteix,

va al cap-davant del exèrcit,
esguardant al entorn seu
y pensant: « D' aqueixes planes
aviat ne seré 'l rey. »

Los ajudants lo segueixen ;
fan posat de cavallers ;
després los Kefes dels cossos
y un aplech de regiments.

Quan ja son á les muralles,
no 'ls fa aturar en Condé ;
per elles donan la volta
y á cada pas deixan gent.

Esvanits van los francesos ,
com si 'l triómf ja fos seu ;
; Déu faça que del ergull
no 'n tingan penediment !

Mentres voltan los francesos ,
lo Príncep somriu content ;
fa tocar á les musiques
en senyal de mes plaher.

—Poca gent hi há dins de Lleyda;
la que hi há, cançada n' es;
jo porto glorioses tropes,
¿còm de guanyar dexaré? »

Axís diu lo valent Príncep
enrahonant ab los seus;
no cal que massa alt ho diga
per sinò li resix bé.

II.

Pochs de jorns ne fa que dura
lo setje de la ciutat;
per l' entorn de les muralles,
exams de soldats hi há.

Alçades hi son les tendes,
fusells çá y enllá encreuhats,
y á terra esteses les mantes
y les banderes reynals.

Ací hi há los çentinelles,
allá hi renillan cavalls,
y omplen l' ayre les tonades
de trompetes y tímbs.

Morters y canons no hi mancan,
á rengles hi son posats,
escupen bales y bombes
cap á dins á la ciutat.

¡Prou que 'ls de Lleyda responen,
responen y respondrán!
¡prou que 'n quedan de deumades
les columnes del gabatx!

Pero 'ls inimichs no deixan
de tirar als catalans;
En Condé anima á ses tropes
y corre per totes parts.

—Si 'ls fills de Lleyda s' defenen
ardits y potents y braus,
es per que tot just comença
lo setje que 'ls hi hem posat.

No mes que passin pochs dies,
veuréu com amollarán;
los guanyarán nostres forces
abans que 'ls mate la fam.

Que 'l canó no estiga en vaga;
treva no dongáu al braç,
tiráu de nit y de dia,
obriu bretxes aviat.

No mancará la metralla,
de França 'ns ne portarán;
avant! no mes calen braços
y coratge per guanyar.»

Y nuvolades de ferro
rebrunzeixen per l' espay;
guspires creixen y minvan;
crits ressonan ça y enllá.

Y prou sembla la batalla
un ensemps esgarriant
de terratrémol de trons
y de claretat de llamps.

III.

Passán dies, passen dies,
ja n' han passat molts y molts;
mes que en Condé se pensava
quant va arribar ergullós.

Y lo setje encara dura
lo mateix que al primer jorn;
los defenedors de Lleyda
se mantenen forts que forts.

No han avançat ni una mica
los soldats assetjadors;
molta sanch han escampada
y han perdut centenars d' homs.

Encàra no han obert breixa,
¡ni somniarhi en axó!
si fermes son les muralles,
son mes fermes los defensors.

Quiscun d' ells té 'l braç de ferro,
y un flam d' amor patri al cor;
que son néts dels almogàvers,
encar se 'n recordan tots.

Jamay deixan les muralles,
les guarneixen de canóns,
que semblan boques d' infern
al vomitar dolls de foch.

Tots los ciutadans de Lleyda
ferms y coratjosos son ;
lo qui menys ha fet mil jures
de no sufrir may cap jóu.

Avesats á les batalles,
per ells joguines ja son
aquelles bales que plouhen
y aquell retronant soroll.

Dels defenedors de Lleyda,
molts també 'n cauhen de morts ;
pero caygan los que caygan,
los que restan son lleons.

No dormen ni se sosseган ;
tothom està neguitós ;
primer salvèm á la patria,
després ja dormirem prou.

Peró no tingáu quimera,
allí es catalá tothom,
y 'ls catalans sempre saben
posar sa gloria á bon lloch.

IV.

Cremat està ja lo Príncep,
que ara ja 's va fent petit;
lo setje ja dura massa;
la ciutat no 's vol rendir.

¿Y es aqueix aquell Condé
á qui gran tothom li diu,
lo qui en guerra sempre havia
vençut als seus inimichs?

Es qu' encara no coneixia
á la gent d' aquest pays
hont son tan fortes les serres
com los braços dels seus fills.

Blans y dolços en la pau,
amor per tothom tenim;
cançonetes van y venen,
los masos estan florits.

Peró quan la guerra encen
nostres camps, quant la Mort viu,
quant pateix l' independència,
quant la patria està en perill,

son llampechs les llambregades
de nins y vells y fadrins;
totes les mans son de ferro
y d' acer son tots los pits.

Per có 'ls catalans á Lleyda
no 's donan als inimichs ;
pensan tant en la victoria,
que ja la veuhen lluhir.

Lo mes valent de la colla
es lo comandant en Brit,
governador de la plaça ;
si es mester, sabrá morir.

Del matí fins al cap-vespre,
de la vetlla al dematí,
; endevant ! ; foch als francesos !
que 'n caygan á cents y á mils.

Si encara no han obert bretxa,
jamay la podran obrir ;
los caldrá donchs que s' entornen
derrotats y avergonyits.

Los de Lleyda fan sortides ;
sempre les fan ab profit ;
per quiscun soldat que perden ,
los altres ne perden sis.

En Brit als mes braus comanda ,
may se queda endarrerit ;
quant ell lo seu sabre axeca ,
ja 's pot dir que sanch s' ha vist.

Mal fat tenen los francesos ;
en lloch d' anar cap á dins ,
los de dins van cap á fora ,
cada volta mes ardits.

¡Oh! tots son valents de mena,
y mes que tots ho es en Brit.
Ab gent aytal ¿què 's pot pèdrer?
¿què no surt com lo desig?

V.

Descoratjats ja se senten
y plens de rabia y d' enuig,
aquells mateixos francesos
que tenian tant d' ergull.

Los catalans los dispersan ;
qualecuns gabatxs s' han perdut ;
tot lo exèrcit d' en Condé
ja n' es deumat y confús.

De la tropa assetjadora,
molta de gent n' ha caygut ;
la sanch s' escorre per terra,
com per l' espay vola 'l fum.

Molt valents son los francesos,
pero 'ls nostres ho son pus ;
aquesta volta 'ls de Lleyda,
mes grans que may han sigut.

Si no de bon grat, per força
l' exèrcit d' en Condé fuig ;
los assetjadors s' allunyan
per no morir tots á munts.

La ciutat ja resta lliure ;
la gloria l' ompla de llum ;
un grapat d' homs ha fet córrer
à tot un exércit junt.

Oh Condé, ja pots respòndre
de la gent que als tens ha enfús ;
aquí 's coneix mort y vida ,
pero may esclavitut.

Si sabs que algú vulga vindre
à conquerir nostres murs ,
ja li pots dir que no ho prove
y que 's lleve tot l' ergull.

Ja li pots dir que conquiste
altres terres de mes lluny ,
que vingan milions d' homens
y exèrcits d' esclaus poruchs ;

pus primer conquerirà
tots los pobles d' un en un ,
que un carrer de nostres viles
y que un roch de nostres puigs.

Josep Martí y Folguera.

(de Reus.)

XI

PARLAMENT DE GRACIES

d'en Vicents Wenceslau Querol

ALTRE DELS MANTENEDORS.

Patria. Fides. Amor.

I.

D' un plech d' exes montanyes, d' un dels casals que 'ls roures
Voltan en les garrigues dels Pyrineus vehins,
Sis setgles fá, els meus avis, durs fills de l' aspra serra,
Surtiren quant en Jaume alçá 'l penó de guerra,
Esglay dels sarrahins.

II.

Y al devallar dels cingles vers les flayroses planes,
Per l' or del sol cambiantne l' argent pur de les neus,
L' escalf sant de la patria duyen al cor mos avis,
Los lays d' amor dels poetes catalans en los llavis,
Y en los escuts les creus.

III.

Jo que una breu estona vinch á sèure á esta antiga
Sagrada llar ahont crema lo foch del avior,
Com los soldats d' en Jaume, nét d' ells y germá vostre,
Los tres mots per divisa encara ab ergull mostre
De PATRIA, FE Y AMOR.

IV.

Fill só de la joyosa vila que al sol escampa,
Tot temps de fresques roses brodat, son mantell vert;
La coronada ab pámpols y fruyts que la llum dora,
La que la seda fila, la que remembra y plora
L' alarb en lo desert.

V.

Fill só de la que guaytan com dos gigants catiua
D' un cap Penyagolosa, de l' altre cap Montgó;
De la qu' en l' aygua juga, de la qui fou per bella
Dues voltes desposada ab lo Cid de Castella
Y ab Jaume d' Aragó.

VI.

Be prou que n' ensomnian, d' aquell llarch maridatge
De trescents anys, les glories, avuy sos fills darrers;
Be prou que ab mut coratge veèm com les gralles negres
Volan p' els cims hont feyen sols en jorns mes alegres
Llurs nius los esparvers.

VII.

Llavors tu, oh Barcelona, á un temps soldat y náuxer,
La espasa als lloms cenyida y per ceptre el trident,
Per tos vaxells vetllavas del mar blau á la vora,
Junt á Montjuich que s' alça com una immensa prora
Navegant vers l' Orient.

VIII.

Y llavors tu, oh Valencia, palaus y temples gòtics
Basties, y els rius feyes esclaus empresonar
Pera regar les hortes que avuy son ta bellea,
Y els rims de tos poetes anavas, Galatea,
Cantant prop de la mar.

IX.

L' AMOR, la FE y la PATRIA, foren tres bones fades
Que 'l breçol dels meus pares varen trenar llavors,
La FE ab les verdes paumes del martyri y la gloria,
La PATRIA ab los que guarda llores eterns la historia,
Y ab la murta els AMORS.

X.

¡La PATRIA...! En corts ò en lluytes, ab sàncb ò ab veu valenta,
Contra els estranys la terra, los Furs contra el dret real,
Be els defençá Valencia ab clar seny y ab mans fortes,
Per ço el punyal d' en Pere gravá dalt de ses portes:
« Dues voltes lleal. » (1)

XI.

La FE...! Del humil frare mestre Vicents encara,
Ressó dels antichs setgles, retruny l' ardenta veu
Qu' en lo Concili als Papes, als Reys devant sos nobles,
Y per les amples places, cridá, als estols dels pobles:
« ¡Honra y temor á Deu! » (2)

XII.

L' AMOR...! L' ombra d' en Ausias á tan bell mot axeca
Lo front del llit de marbre, ficsant los trists esguarts,
Y plany de nou les trobes de sa immortal ferida,
Ell, per qui fou la dona entre els dols de la vida
Com un llir entre carts... (3)

XII.

Jovent de Catalunya, nous trobadors, del nostre
Sagrat avior siáu-ne, jo us prech, custodis feïls.
Si l' arbre boscá axeca fins al cel blau les branques
Hont los aucells s' aturan y esclatan les flors blanques,
Es perquè enfonza raïls.

XIV.

May com avuy qu' Espanya ovira envergonyida
Trencats corona y ceptre, brut son mantell de fanch,
Sos fills en lluyta infame, y 's veu menyspreada y sola,
May com avuy n' es digne qui el gonfanó tremola
Ab les barres de sanch.

XV.

May com avuy qu' el Dubte glaça los cors y brollan
Per tot fonts d' impuresa hont beu lo poble á doll,
May com avuy n' es digne qui diu la oració tèndra
Y en les desertes ares cubert lo front de cendra
Dobla el cap y el genoll.

XVI.

May com avuy que l' Odi esmola els ferests glavis,
Y ven al encant l' ànima sos sentiments per l'or,
May com avuy n' es digne qui l' olivera planta
Y coronat de ròses al mon, trobadors, canta
La dolça lley d' amor.

Valencia. Maig de 1872.

LO MANTENEDOR

Vicents Wenceslau Querol.

NOTES.

- (1) Divisa de la Ciutat de Valencia.
- (2) Divisa de Sant Vicents Ferrer.
- (3) Divisa d' Ausias March.

TAULA

INDICANT LO QUE CONTÉ LO PRESENT LLIBRE.

Consistori de MDCCCLXXII.	PLANA	5
Ex-Mantenedors.	»	6
Mestres en Gay Saber.	»	40
Autors que han obtingut premis ordinaris.	»	44
» » » » extraordinaris.	»	42
» » » accessit.	»	43
Adjunts numeraris.	»	45
» forans.	»	49
» honoraris.	»	49
Acta de la festa.	»	21
I Discurs del Senyor president en JOSEPH DE LETAMENDI.	»	27
II Memoria del Senyor Secretari del Consistori en JOSEPH COROLEU.	»	43
III Lo Baster del Esquirol (d' en FREDERICH SOLER.)	»	51
IV La Jornada del Bruch (d' en FRANCESCH UBACH Y VINYETA.)	»	59
V La naixença d' en Jacme 4. ^{er} d' Aragó (d' en PERE D' ALCÁNTARA PENYA).	»	67
VI Lo Comte Bara (d' en FELIP PIROZZINI Y MARTÍ).	»	81
VII Alvarez (d' en JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA).	»	87
VIII Fructuós en las Arenas, ó'l mártir de Tarragona (d' en ANTONI DE BOFARULL).	»	95
IX Romanç del tercer siti que sufri la ciutat de Lleyda l' any 1646 (d' en FRANCESCH UBACH Y VINYETA).	»	105
X La gran defença de Lleyda (d' en JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA.).	»	117
XI Parlament de gracies «Patria, Fides, Amor» (D' en VICENTS W. QUEROL).	»	129

